

DOKUMENTACJA KONSERWATORSKA

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH
KLATEK SCHODOWYCH W BUDYNKU DAWNEJ SZKOŁY
POWSZECHNEJ, OB. II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO
W GRUDZIĄDZU

OPRACOWANIE:

Ochrona Zabytków

Marcin Ceglarski

ul. Różana 3

86-031 Osielsko

tel.: 660-763-976

mc.zabytki@gmail.com

Grudziądz-Toruń 2023

ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA:

I KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ	3
1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC.....	3
2. DANE O DOKUMENTACJI	3
II CZĘŚĆ OPISOWA	4
1. OPIS OBIEKTU.....	4
1.1. LOKALIZACJA.....	4
1.2. UKŁAD PRZESTRZENNY.....	5
1.3. FORMA ARCHITEKTONICZNA.....	5
1.4. MATERIAŁ I TECHNIKA WYKONANIA.....	6
2. OPIS STANU ZACHOWANIA.....	7
2.1. SCHODY I ELEMENTY DREWNIANE.....	7
2.2. ELEMENTY METALOWE	8
2.3. POSADZKI.....	9
III PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH	10
1. WNIOSKI KONSERWATORSKIE	10
2. POSTULATY I WYTYCZNE KONSERWATORSKIE	10
2.1. POSTULATY OGÓLNE.....	10
2.2. WYTYCZNE KONSERWATORSKIE	11
3. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKO – RESTAURATORSKICH	13
3.1. INFORMACJE WSTĘPNE.....	13
3.2. SCHODY I ELEMENTY DREWNIANE.....	14
3.3. ELEMENTY METALOWE	15
3.4. POSADZKI.....	16
4. UŻYTKOWANIE	16
4.1. SCHODY I ELEMENTY DREWNIANE.....	16
4.2. ELEMENTY METALOWE	17
4.3. POSADZKI.....	17
IV DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA STANU ZACHOWANIA I	18
1. SPIS FOTOGRAFII	18
2. FOTOGRAFIE	20
V ANEKS - BADANIA KONSERWATORSKIE.....	42
1. CEL I METODYKA BADAŃ.....	42
2. SPIS I LOKALIZACJA PRÓBEK	42
3. ANALIZA PRÓBEK.....	42
4. SPIS I LOKALIZACJA ODKRYWEK.....	50
5. ANALIZA ODKRYWEK	50
6. WNIOSKI	62

I KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ

1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

NR DZIAŁKI: 31 obręb 49 (id. 046201_1.0049.31)

NR REJESTRU ZABYTKÓW: -

RODZAJ: Klatki schodowe w budynku użyteczności publicznej

CZAS POWSTANIA: 1910-1920 r.

LOKALIZACJA: ul. Marcinkowskiego 10, 86-300 Grudziądz

WŁAŚCICIEL/UŻYTKOWNIK: Grudziądz – miasto na prawach powiatu

TECHNIKA: Schody masywne z okładziną drewnianą; bariery metalowe z pochwytami drewnianymi; posadzki ceramiczne

2. DANE O DOKUMENTACJI

PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA: Analiza stanu zachowania oraz program prac konserwatorskich i restauratorskich poszczególnych elementów klatek schodowych w budynku dawnej szkoły powszechnej, ob. II LO w Grudziądzu wraz z aneksem badań konserwatorskich

LICZBA STRON: 62

LICZBA FOTOGRAFII: 45

AUTOR DOKUMENTACJI:

mgr **Marcin Ceglarski** – konserwator zabytkoznawca, magister ochrony dóbr kultury w zakresie konserwatorstwa, dyplom UMK nr 1400/196242/2018

WYKONAWCY BADAŃ:

mgr **Katarzyna Polak** – dyplomowany konserwator, magister sztuki w zakresie konserwacji rzeźby kamiennej i detali architektonicznych, dyplom UMK nr 1273

mgr **Monika Ratajczak** – dyplomowany konserwator, magister sztuki w zakresie konserwacji rzeźby kamiennej i detali architektonicznych, dyplom UMK nr 214548

mgr **Jakub Polak** – konserwator zabytkoznawca, magister ochrony dóbr kultury w zakresie konserwatorstwa, dyplom UMK nr 1400/185791/2016

mgr **Marcin Ceglarski** – konserwator zabytkoznawca, magister ochrony dóbr kultury w zakresie konserwatorstwa, dyplom UMK nr 1400/196242/2018

AUTOR FOTOGRAFII: Marcin Ceglarski, Jakub Polak

LICZBA EGZEMPLARZY: 3 + wersja cyfrowa

DATA I MIEJSCE WYKONANIA: VII-VIII 2023 r, Grudziądz – Toruń

II CZĘŚĆ OPISOWA

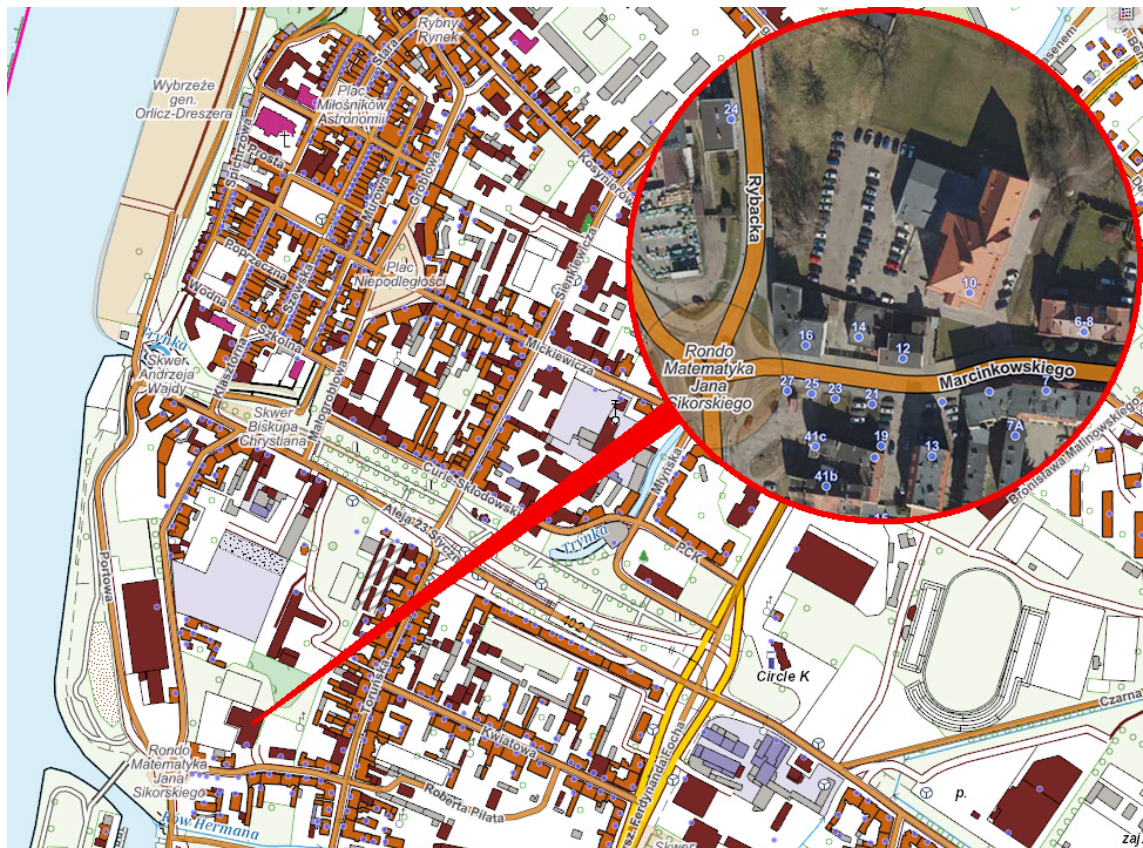
1. OPIS OBIEKTU

1.2. LOKALIZACJA

II Liceum Ogólnokształcące im. Króla Jana III Sobieskiego zlokalizowane jest w Grudziądzu, mieście gminnym i powiatowym, położonym w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. Grudziądz, leżący na prawym brzegu Wisły, oddalony jest ok. 70 km na północny-wschód od Bydgoszczy, ok. 60 km na północ od Torunia i ok. 110 km na południe od Gdańska.

Budynek usytuowany jest na południe od miasta lokacyjnego, w okolicy nabrzeża Wisły, w pobliżu zbiegu ulic Marcinkowskiego, Rybackiej i Portowej. Obiekt położony jest przy ul. Marcinkowskiego pod numerem 10, na działce o numerze 31 obręb 49.

Gmach, cofnięty względem pierzei ulicy, wzniesiony został w głębi nieregularnej działki, w obrębie której znajduje się boisko szkolne oraz rozległy teren zielony. Od południowego wschodu obiekt sąsiaduje z siedzibą Caritasu Diecezji Toruńskiej, od południa i północy z wielorodzinnymi budynkami mieszkalnymi, od zachodu z zabudową przemysłową.

Il. 1. II Liceum Ogólnokształcące w Grudziądzu, lokalizacja na mapie topograficznej. Źródło: Geoportal krajowy, [Internet: <https://www.geoportal.gov.pl>].

1.2. UKŁAD PRZESTRZENNY

1.2.1. GŁÓWNA KLATKA SCHODOWA

Główna klatka schodowa usytuowana częściowo w ryzalicie, w zachodniej części centralnej partii gmachu. Założona na rzucie prostokąta o dłuższych bokach położonych wzdłuż osi północ-południe.

Schody powrotne, 8- biegowe z podestami, o biegach położonych wzdłuż osi wschód-zachód.

1.2.2. BOCZNA KLATKA SCHODOWA

Boczna klatka schodowa zlokalizowana częściowo w ryzalicie, w centralnej części południowej partii budynku. Założona na rzucie prostokąta o dłuższych bokach położonych wzdłuż osi północ-południe. Węższa od klatki głównej.

Schody powrotne, 6- biegowe¹ z podestami, o biegach położonych wzdłuż osi północ-południe.

1.3. FORMA ARCHITEKTONICZNA

1.3.1. SCHODY I ELEMENTY DREWNIANE

Schody masywne o policzках i podniebieniach tynkowanych, okładzinowane elementami drewnianymi, pełnymi.

Stopnie gładkie o sfazowanych krawędziach górnych i dolnych². Podstopnice gładkie, dekorowane listewkami o zaoblonych krawędziach zewnętrznych, umieszczonymi od strony duszy oraz poniżej stopni. Na policzках schodów analogiczne listewki. Od strony ścian cokół w układzie schodkowym, z desek o zaoblonych krawędziach zewnętrznych.

Poręcze barier o profilu wałkowo-wklęsłowym z uskokiem, z zaobloną częścią górną. Na początku poręczy bocznej klatki schodowej zgeometryzowana woluta. Od strony ścian pochwyty gładkie o przekroju kolistym.

1.3.2. ELEMENTY METALOWE

Elementy metalowe o stylistyce *art déco*. Bariery schodów ażurowe o formie geometrycznej, o przęsłach wydzielonych prostymi słupkami o kwadratowym przekroju. Słupki początkowe wyróżnione krzywoliniową formą. W dolnej partii przęsła początkowego motyw zdwojonej, zgeometryzowanej woluty. W górnej partii każdego przęsła czworoboczna, puncowana płytką z wypukłym kształtem prostokąta o zaokrąglonych narożach.

---

¹ Ze względu na różnice formalne i materiałowe, biegi schodów pomiędzy piwnicą a parterem zostały wyłączone z niniejszego opracowania.

² Lokalnie występują wtórne stopnie charakteryzujące się odmiennym opracowaniem krawędzi.

Od strony ścian mocowania pochwytów z motywem zgeometryzowanej woluty, dekorowane geometrycznym trybowaniem.

1.3.3. POSADZKI

Na posadzkach płytki³ kwadratowe, układane w romby. Płytki o barwie błękitnej, o fakturze stylizowanej mozaiki z niewielkich, wielobocznych tesserów.

1.4. MATERIAŁ I TECHNIKA WYKONANIA

1.4.1. SCHODY I ELEMENTY DREWNIANE

Schody o konstrukcji żelbetowej z okładziną drewnianą. Policzki i podniebienia tynkowane gładko zacieraną zaprawą o spoiwie wapiennym. Policzki malowane farbą o spoiwie olejnym, podniebienia – farbą emulsyjną.

Stopnie z desek dębowych o grubości ok. 5 cm,⁴ łączonych wzdłużnie na nakładkę prostą, mocowane w konstrukcji schodów śrubami. Podstopnice z desek dębowych, łączone ze stopniami na złącza pióro-wpust. Listwy dekoracyjne dębowe, przybijane gwoździami, maskujące połączenia pozostałych elementów. Wszystkie części okładziny za wyjątkiem stopni, malowane farbami o spoiwie olejnym.

Listwy cokołowe z desek dębowych łączonych między sobą na styk, mocowanych gwoździami. Pomalowane farbą emulsyjną.

Poręcze dębowe profilowane, łączone czołowo na styk, osadzone na płaskowniku wieńczącym barierę i śrubowane od dołu. Pochwyty przyścienne mocowane do uchwytów na śruby.

1.4.2. ELEMENTY METALOWE

Bariery z prętów i płaskowników kutych ze stopu żelaza. Spawane i nitowane, miejscowo gięte. Kotwione w policzkach schodów. Elementy dekoracyjne z blachy puncowanej, nitowane do bariery.

Mocowania pochwytów z płaskowników kutych ze stopu żelaza. Gięte i spawane. Kotwione w ścianie. Dekorowane puncowaniem i trybowaniem.

1.4.3. POSADZKI

Płytki kamionkowe o wymiarach 15 x 15 cm układane na wylewce, na klej o spoiwie cementowym.

---

³ Miejscowo występują wtórne posadzki z lastrico.

⁴ Lokalnie występują wtórne deski z drewna iglastego oraz cieńsze deski dębowe.

2. OPIS STANU ZACHOWANIA

2.1. SCHODY I ELEMENTY DREWNIANE

Nośna konstrukcja schodów zachowana w stanie stosunkowo dobrym, lokalnie występują jednak uszkodzenia wymagające podjęcia prac konserwatorskich. Zauważalne są pomniejsze ubytki, spękania i wykruszenia betonu i zaprawy tynkarskiej w obrębie policzków schodów.

Poszczególne elementy drewniane zachowane w różnym stanie, jednak ze względu na silne zużycie stopni oraz poważne wypaczenia elementów, stan całej okładziny drewnianej określić należy jako zły.

Największym zużyciem charakteryzują się stopnie schodów. Ich powierzchnia jest silnie wytarta i nierówna. Na wzdłużnych połączeniach desek stopni w obrębie obu klatek schodowych zauważalne są pokaźne szczeliny. Znaczna część stopni jest obluzowana, co uniemożliwia użytkownikom bezpieczne korzystanie ze schodów. Poszczególne stopnie noszą także ślady uszkodzeń mechanicznych m.in. wyszczerbień. Miejscowo zauważalne są także spękania wzdłużne desek. Widoczne są znaczne wypaczenia desek w obu kierunkach, skutkujące m.in. powstawaniem przerw i szczelin pomiędzy elementami a w skrajnych przypadkach także uszkodzeniem konstrukcji.

Podkreślić należy, iż znaczna część desek czołowych stopni w obrębie całej głównej klatki schodowej oraz górnych poziomów bocznej klatki schodowej, uległa wymianie. Elementy wtórne charakteryzują się odmienną obróbką i niedostosowanymi wymiarami oraz nieodpowiednimi połączeniami z podstopnicami. Ponadto, lokalnie wykorzystano deski z drewna iglastego. Większość desek ahistorycznych posiada na noskach wpusty na metalowe listwy antypoślizgowe.

Il. 2. Wtórna deska czołowa stopnia o mniejszej grubości.

Il. 3. Widoczne pióro podstopnicy.

Podstopnice zachowane w stosunkowo dobrym stanie, jednak z widocznymi śladami wieloletniego użytkowania. Najgorzej zachowane w dolnych partiach narażonych na częste zamykanie podczas mycia schodów.

Listwy dekoracyjne zachowane niekompletnie, jednak przeważnie w zadowalającym stanie. Na pojedynczych elementach zauważalne są odkształcenia lub pomniejsze uszkodzenia. Ze względu na znaczne wypaczenia pozostałych elementów, część listew nie spełnia obecnie funkcji maskowania połączeń. Listwy cokołowe w większości zachowane w zadowalającym stanie, pokryte licznymi warstwami barwnymi. Część listew została wymieniona na prostsze, różniące się kształtem i wymiarami.

Il. 4. Historyczne listwy cokołowe schodów.

Il. 5. Wtórne listwy cokołowe i deski czołowe stopni.

Poręcze zachowane w dostatecznym stanie. Na całej powierzchni widoczne są pomniejsze uszkodzenia mechaniczne w postaci wytarć i zadrapań. Miejscowo, przede wszystkim w okolicy łączeń, zauważalne poważniejsze ubytki i uszkodzenia. Na powierzchni poręczy dostrzegalne są ślady doraźnych reperacji wykonanych za pomocą wkrętów. W wyniku wieloletniego użytkowania zatarciu uległa część profilowań poręczy, zaś wielokrotne malowanie farbami o spoiwie olejnym dodatkowo unieczystniło ich formę.

Pochwyty przyściennie zachowane w stanie zadowalającym, są jednak lokalnie obluzowane, zaś na ich powierzchni widoczne są ślady powierzchniowych uszkodzeń.

Powłoka barwna nie zachowana na stopniach. Na pozostałych elementach zachowana w różnym stopniu, z licznymi ubytkami. Listwy cokołowe opracowane farbą emulsyjną, zachowaną w zadowalającym stanie.

2.2. ELEMENTY METALOWE

Bariery schodów zachowane w stanie stosunkowo dobrym. Lokalnie zauważalne są pomniejsze uszkodzenia konstrukcji w postaci niewielkich ubytków lub rozluźnienia poszczególnych połączeń. Od strony duszy schodów miejscowo zachowane uchwyty na barierach, w większości zdekompletowane. Powyżej barier wieńczących biegi schodów zamontowano wtórne kraty wyróżniające się ahistoryczną formą.

Ścienne mocowania pochwyty zachowane w stanie zadowalającym. Miejscowo zauważalne są zniekształcenia płaskowników lub uszkodzenia mechaniczne elementów łączących

mocowania z pochwytami. Wielokrotne malowanie wpłynęło na zatarcie pierwotnego zdobienia elementów.

Il. 6. Stan zachowania historycznej poręczy.

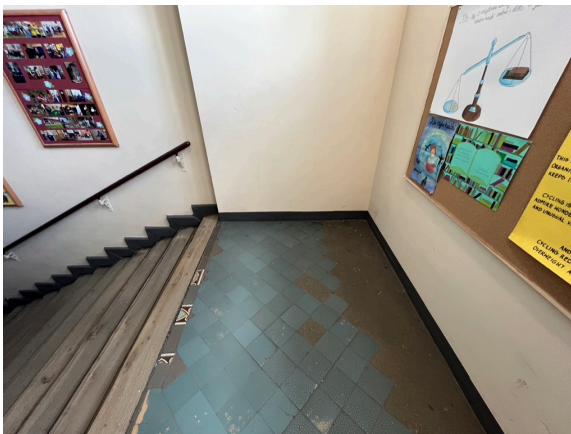

Il. 7. Uszkodzenie konstrukcji bariery.

2.3. POSADZKI

Posadzki w obu klatkach schodowych charakteryzują się zróżnicowanym stanem technicznym i estetycznym. W obrębie głównej klatki schodowej całkowitej wymianie uległy płytki w piwnicy (płytki ceramiczne), na spoczniku pomiędzy 2. i 3. piętrem (lastrico) oraz na 3. piętrze (płytki z lastrico). Na wszystkich pozostałych poziomach zauważalne są liczne uzupełnienia wykonane przy użyciu różnych płytek oraz zapraw. Zachowane płytki kamionkowe cechują się znacznym wytarciem wierzchniej warstwy, licznymi ubytkami i spękaniem. Na powierzchni płytek widoczne są także nawarstwienia zanieczyszczeń spowodowane wieloletnim użytkowaniem i stosowaniem nieodpowiednich środków czyszczących.

Płytki kamionkowe zachowały się na wszystkich spocznikach bocznej klatki schodowej. Charakteryzują się większą kompletnością i lepszym stanem technicznym, jednak posiadają uszkodzenia analogiczne do posadzek na głównej klatce schodowej. Dostrzegalne są także uzupełnienia powierzchni przy użyciu zapraw.

Il. 8. Stan posadzki na spoczniku pomiędzy 1. a 2. piętrem głównej klatki schodowej.

Il. 9. Stan posadzki na spoczniku pomiędzy 2. a 3. piętrem bocznej klatki schodowej.

III PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

1. WNIOSKI KONSERWATORSKIE

Gmach dawnej Szkoły Powszechnej w Grudziądzu stanowi zabytek o wysokiej wartości historycznej, cechujący się także wysoką autentycznością. Czynnikiem wpływającym na wysoką wartość obiektu stanowi również ciągłość pełnionej funkcji, co z konserwatorskiego punktu widzenia jest sytuacją wielce pożądaną.

Klatki schodowe to integralny element układu funkcjonalno-przestrzennego zabytku. Charakteryzują się wysokim kunsztem wykonania i zastosowaniem dobrej jakości materiałów. Stanowią ciekawy przykład wyposażenia wnętrza zaprojektowanego w duchu *art déco*. Pionowe ciągi komunikacyjne stanowiły nie tylko niezbędny element funkcjonalny, ale także reprezentacyjny gmachu.

Niestety, obecny stan techniczny drewnianej okładziny schodów wpływa znacząco na obniżenie bezpieczeństwa użytkowników, zaś stan pozostałych elementów oddziałuje na walory estetyczne i użytkowe ciągów komunikacyjnych. Niezbędne jest zatem podjęcie kompleksowych prac konserwatorskich i restauratorskich, mających na celu przywrócenia klatek schodowych do stanu dawnej świetności.

2. POSTULATY I WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

2.1. POSTULATY OGÓLNE

- Prace konserwatorskie i restauratorskie prowadzone przy kłatkach schodowych powinny mieć charakter kompleksowy i doprowadzić je do jak najlepszego stanu technicznego i estetycznego, przy jednoczesnym poszanowaniu formy i techniki wykonania oryginału.
- Planowane prace powinny być nadzorowane przez osobę doświadczoną, posiadającą odpowiednie kwalifikacje określone w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Ponadto, powinny być realizowane przez doświadczonych konserwatorów i fachowców znających historyczne techniki i technologie budowlane oraz posiadających aktualną wiedzę o metodach prowadzenia prac konserwatorsko - restauratorskich, korzystających w sposób umiemytny z wysokogatunkowych, atestowanych produktów przeznaczonych do prac przy obiektach zabytkowych.

2.2. WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

2.2.1. SCHODY I ELEMENTY DREWNIANE

- W trakcie wykonywanych prac należy dokonać wymaganych napraw w obrębie nośnej konstrukcji schodów – zabezpieczyć odsłonięte elementy zbrojenia, uzupełnić konstrukcję oraz tynk i warstwę barwną, zgodnie z zaleceniami zawartymi w niniejszym opracowaniu
- Ze względu na wysoki stopień zużycia elementów drewnianych, a w szczególności czołowych desek stopni i wynikający z tego stan zagrażający bezpieczeństwu użytkowników, zaleca się ich wymianę. Zważywszy na fakt, iż częściowa wymiana elementów jest w praktyce niemożliwa z uwagi na konstrukcję połączeń poszczególnych elementów, ich nieregularność oraz stopień wypaczenia, dopuszcza się wymianę wszystkich stopni i podstopnic w obrębie obu klatek schodowych.
- Nowe elementy należy wykonać z **litych, sezonowanych desek dębowych**. Nie dopuszcza się stosowania desek z drewna klejonego. Stopnie wykonać należy z desek o grubości 50 mm powtarzając historyczny kształt i fazowanie krawędzi.
- Zaleca się całkowite powtórzenie konstrukcji i metod stolarskich stosowanych historycznie, jednak dopuszcza się wprowadzenie stopni wykonanych z jednej deski oraz zastosowanie łącz klejonych zamiast śrubowych, w celu zwiększenia trwałości konstrukcji. Bez względu na powtórzenie należy złącze na pióro-wpust pomiędzy stopniami a podstopnicami. Należy dokładnie odtworzyć układ i formę listew maskujących połączenia elementów, zarówno na powierzchni podstopnic, jak i policzków schodów. Listwy wykonać należy z drewna dębowego. Wszystkie elementy drewniane opracować należy wierzchnią warstwą wykończeniową wskazaną w niniejszym opracowaniu.
- Ostateczna metoda i szczegóły rekonstrukcji powinny zostać ustalone z udziałem wykonawcy prac.
- Zaleca się zachowanie historycznych cokołów schodowych i poddanie ich zabiegom konserwatorskim i restauratorskim. Listwy cokołowe należy oczyścić z nawarstwień i po wykonaniu niezbędnych uzupełnień, opracować w sposób wskazany w programie prac. Niezachowane elementy odtworzyć na wzór oryginalnych. Alternatywnie, dopuszcza się całkowitą wymianę elementów tworzących cokół schodowy na nowe, szczegółowo powtarzające materiał i wykonanie elementów historycznych. Należy wiernie powtórzyć układ zachowanego cokołu.
- Zaleca się zachowanie pochwytyłów drewnianych i poddanie ich pracom konserwatorskim i restauratorskim po uprzednim demontażu. Większe uszkodzenia i ubytki uzupełnić należy stolarsko, stosując metodę flekowania; mniejsze uzupełnić stosując wypełniacze na bazie

żywic akrylowych lub epoksydowych, możliwie z dodatkiem pyłu drzewnego. Powierzchniowe uszkodzenia i rysy uzupełnić barwioną w masie szpachlówką przeznaczoną do drewna. Podczas prac należy wiernie odtworzyć i uczynić zachowane profile pochwyków. Niezachowane partie pochwyków należy odtworzyć dokładnie naśladując formę oryginału. Wymianę pochwyków na nowe dopuszcza się jedynie w przypadku całkowitego, precyzyjnego odtworzenia profilu historycznego, jednak **nie jest to rozwiązanie zalecane**.

- W celu maksymalnego zwiększenia trwałości okładziny schodów, elementy drewniane zaleca się ujednolicić kolorystycznie metodą bejcowania, a następnie pokryć lakierem bezbarwnym o zwiększonej wytrzymałości. Rozwiązanie to pozwoli uzyskać efekt estetyczny zbliżony do pierwotnego, przy jednoczesnym wzmożeniu wytrzymałości.

2.2.2. ELEMENTY METALOWE

- Bariery metalowe oraz ściennie mocowania pochwyków należy bezwzględnie zachować i poddać konserwacji in situ. Wszelkie uszkodzenia konstrukcji metalowej naprawić należy metodami ślusarskimi, a w razie potrzeby miejscowo uzupełnić.
- Zaleca się całkowite oczyszczenie barier z nawarstwień i pokrycie ich antykorozyjną warstwą wykończeniową o barwie czarnej, jednak ze względu na brak widocznych odspojień nawarstwień, dopuszczalne jest zmatowienie i miejscowe wyrównanie powierzchni barier oraz opracowanie ich warstwą wykończeniową jw. Ściennie mocowania poręczy należy bezwzględnie oczyścić w celu uczynienia motywu dekoracyjnego (trybowania), a następnie pokryć warstwami jw.
- Wtórne kraty powyżej barier na 3. piętrze obu klatek schodowych zaleca się usunąć.

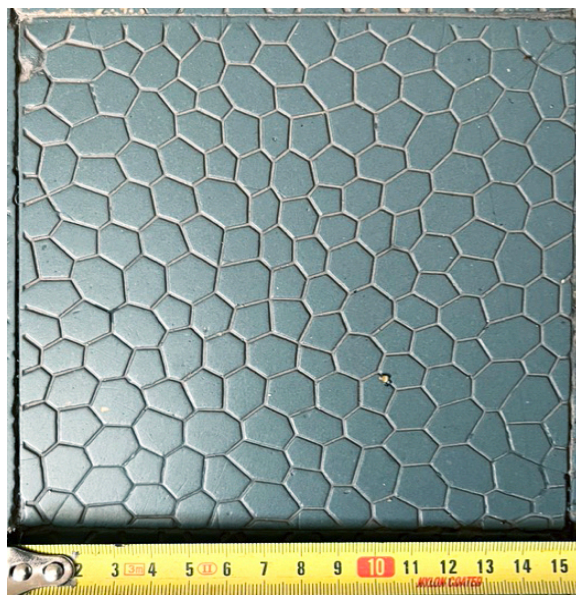
2.2.3. POSADZKI

- W obrębie głównej klatki schodowej dopuszcza się całkowitą wymianę oryginalnych płytek kamionkowych i ahistorycznych posadzek na spocznikach oraz na piętrach (na obszarze do 2 m od schodów). Podczas demontażu płytek należy odzyskać ok. 30% egzemplarzy zachowanych w najlepszym stanie, celem wtórnego wykorzystania.
- Nowe płytki powinny możliwie wiernie powtarzać wzór i barwę pierwowzoru. Proponuje się zastosowanie płytek *Quadrat Netz 1* (150 x 150 x 11 mm) prod. *Zahna Fliesen* o barwie *hellblau un⁵* lub analogicznych. Płytki należy układać w romby, zgodnie z układem historycznym. W obrębie pięter, nowe płytki proponuje się oddzielić od historycznych, bordiurą z gładkich płytek o tej samej barwie, o wymiarach 75 x 150 mm. Płytki należy układać przy zastosowaniu zaprawy wskazanej w programie prac konserwatorskich.

---

⁵ Ostateczną barwę płytek wybrać należy na podstawie porównania próbek z płytkami historycznymi.

- Historyczne płytki na bocznej klatce schodowej, charakteryzujące się większą kompletnością i lepszym stanem technicznym, należy zachować i poddać konserwacji. Egzemplarze uszkodzone wymienić należy przy użyciu płytek pozyskanych podczas demontażu posadzek klatki głównej.

Il. 10. Historyczna płytka z kamionki porcelanowej na posadzce.

Il. 11. Analogiczny wzór płytki z katalogu firmy Zahna Fliesen. Źródło: *Zahna Fliesen* [Internet: <https://www.zahna-fliesen.de/fliesen/produkt/einfarbig>].

3. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKO – RESTAURATORSKICH

3.1. INFORMACJE WSTĘPNE

- Każdy etap prac należy poprzedzić wykonaniem szczegółowych fotografii dokumentujących wyjściowy stan zachowania poszczególnych elementów. Zdjęcia należy także wykonywać w trakcie prowadzenia prac oraz po ich zakończeniu.
- Wszelkie korekty oraz dodatkowe czynności konserwatorskie, nie uwzględnione w niniejszym programie, których zasadność wyniknie w trakcie prowadzonych prac, powinny być konsultowane komisyjnie z udziałem Inwestora, Autorów Projektu oraz Nadzoru Konserwatorskiego.
- Przeprowadzone prace konserwatorsko-restauratorskie podsumować należy stosowną dokumentacją powykonawczą, zawierającą opis przeprowadzonych prac oraz szczegółową dokumentację fotograficzną, którą dostarczyć należy zainteresowanym stronom w przeciągu trzech miesięcy od daty sporządzenia protokołu odbioru konserwatorskiego.

3.2. SCHODY I ELEMENTY DREWNIANE

W pierwszej kolejności przystąpić należy do demontażu drewnianej okładziny stopni. Zdemontować należy wszystkie elementy przeznaczone do wymiany: stopnie i podstopnice wraz z listwami dekoracyjnymi oraz listwy cokołowe, które w miarę możliwości należy zachować i poddać konserwacji.

Po demontażu elementów dokładnie zlustrować należy stan konstrukcji schodów. Usunąć luźne lub zniszczone fragmenty tynku i konstrukcji. Następnie dokładnie odkurzyć powierzchnie przy użyciu odkurzacza przemysłowego. W przypadku odsłonięcia zbrojenia należy dokładnie oczyścić je z produktów korozji i zabezpieczyć preparatem do zabezpieczenia antykorozyjnego zbrojeń np. *Sika Monotyp 610* zgodnie z zaleceniami producenta. Następnie odsłoniętą powierzchnię betonu nasycić należy aktywnym inhibitorem korozji na bazie związków organicznych np. *Sika FerroGard-903 Plus*. Czynność należy powtórzyć kilkakrotnie. Ubytki w konstrukcji nośnej uzupełnić należy zaprawą naprawczą o zwiększonej wytrzymałości np. *Sika Sikadur-41 CF Normal* lub analogiczną. Ubytki tynku uzupełnić należy zaprawą na bazie wapna wysoko hydraulicznego np. *KEIM NHL KP-0.6* z opcjonalnym użyciem podkładowej zaprawy o większym ziarnie np. *KEIM NHL KP-3.0*. Policzki schodów pomalować należy analogicznie do koloru ścian, podniebienia analogicznie do sufitów.

Nowe elementy drewniane powinny wiernie naśladować formę i technikę wykonania oryginału. Stopnie wykonać należy z sezonowanych desek dębowych o grubości ok. 50 mm. Dokładnie odtworzyć należy fazowania krawędzi. Ze względu na trwałość konstrukcji dopuszczalne jest wykonanie nowych stopni z pojedynczych desek (bez łączenia wzdłużnego), w celu zapobiegnięcia powstawaniu szczeliny. Zaleca się wiernie odtworzenie historycznego sposobu montażu stopni z użyciem śrub, jednak z uwagi na trwałość konstrukcji dopuszczalne jest zastosowanie połączeń na montażowy klej poliuretanowy o zwiększonej wytrzymałości np. *Illbruck PU020 Multi*.

Podstopnice wykonać należy z sezonowanych desek dębowych o grubości odpowiadającej zachowanemu oryginałowi. Bezwzględnie odtworzyć należy złącze na pióro-wpust pomiędzy podstopnicami a stopniami (lub czołowymi deskami stopni), dopuszcza się także dodatkowe zastosowanie kleju jw.

Listwy dekoracyjne wykonać z listewek dębowych o wymiarach odpowiadających listwom oryginalnym. Należy odtworzyć formę wraz z zaoblonymi krawędziami oraz wiernie powtórzyć układ listew. Elementy dekoracyjne zaleca się montować na gwoździe, nie dopuszcza się stosowania ahistorycznych wkrętów.

Zdemontowane listwy cokołowe oczyścić z warstw barwnych przy użyciu opalarki, skrobaków i cyklin lub przy użyciu środków chemicznych np. *Scalpex NW, V33 Express Żel do*

usuwania starych powłok lub podobnych. Przed ostatecznym wyborem metody należy przeprowadzić próby. Powierzchniowe rysy i niewielkie ubytki uzupełnić barwioną w masie szpachlówką przeznaczoną do drewna np. *Tikurilla Colowood Putty*, *Remmers PU-Holzersatzmass* lub analogiczną. Większe ubytki uzupełnić żywicą epoksydową np. *Araldit SV/HV* lub metodą stolarską, przy użyciu fleków wykonanych z drewna tego samego gatunku. Powierzchnię listew należy wyrównać przy użyciu materiałów ściernych o odpowiednio dobranej gradacji, a następnie dokładnie odpylić powierzchnię. W przypadku rekonstruowania listew cokołowych wykonać należy wierne kopie oryginałów, powtarzające materiał, wymiary oraz formę.

Poręcze i pochwyty ściennie zaleca się poddać konserwacji jw., przy czym zatarte profile poręczy odtworzyć należy przy użyciu żywicy epoksydowej.

Wszystkie elementy drewniane należy oczyścić i przeszlifować materiałami ściernymi o odpowiednio dobranej gradacji, a następnie pomalować bejcą wodną do dębiny np. *Remmers Aqua BB-07-Brillantbeize* o barwie rustykalnej o odpowiednio dobranym stężeniu (w celu uzyskania ciepłej, jasno brązowej barwy) lub podobną, zgodnie z zaleceniami producenta. Następnie powierzchnie pokryć odpornym na ścieranie lakierem wodnym o spoiwie akrylowo-poliuretanowym do schodów np. *Remmers Aqua TL-412-Treppenlack*, zgodnie z zaleceniami producenta. Lakier ten przeznaczony jest do nakładania natryskowego, zaś w przypadku aplikacji ręcznej, dodać należy dodatek opóźniający schnięcie zalecany przez producenta. Alternatywnie proponuje się użycie lakieru wodnego o spoiwie akrylowo-poliuretanowym do podłóg drewnianych, przeznaczonego do nakładania ręcznego, np. *Aqua PL-413/430-Parkettlack* z dodatkiem utwardzającym *Aqua Harter H-480*, zgodnie z zaleceniami producenta.

3.3. ELEMENTY METALOWE

Zaleca się dokładne usunięcie wszystkich warstw wykończeniowych z barier w celu umożliwienia poprawnego nałożenia zabezpieczenia antykorozyjnego, jednak dopuszczane jest oczyszczenie przy użyciu szpachelek i skrobaków jedynie luźnych i złuszczonych fragmentów farby oraz odspojonych partii powłok. W przypadku decyzji o całkowitym oczyszczaniu barier, powłoki malarskie usunąć należy przy użyciu opalarek lub gotowych środków chemicznych jw. Przed rozpoczęciem prac wykonać należy próby, w celu wybrania najbardziej efektywnej metody. Produkty stosować należy zgodnie z zaleceniami producenta. Następnie, powierzchnie barier oczyścić z produktów korozji przy użyciu materiałów ściernych o odpowiednio dobranej gradacji lub mikro piaskarki, stosując drobne ścierniwo w postaci piasku szklarskiego, korundu lub kulek szklanych. Przed użyciem mikro piaskarki wykonać należy próby w celu wytypowania odpowiedniego ścierniwa. Po dokładnym oczyszczeniu powierzchnię należy odpylić i dokładnie zlustrować pod kątem uszkodzeń konstrukcyjnych i ubytków. Wszelkich napraw dokonywać należy metodami ślusarskimi, zgodnie z technologią użytą historycznie.

Po dokonaniu niezbędnych napraw powierzchnie barier należy oczyścić i odtłuścić przy użyciu alkoholu etylowego lub acetonu. Całą powierzchnię pokryć farbą reaktywną zawierającą inhibitory korozji np. *NOXYDE Peganox* lub zbliżoną, o barwie czarnej. Farbę nakładać ręcznie przy użyciu pędzli, zgodnie z zaleceniami producenta. W przypadku decyzji o usunięciu jedynie złuszczonych fragmentów powłoki barwnej, barierę pomalować farbą jak wyżej po przeprowadzeniu niezbędnych napraw ślusarskich i dokładnym zmatowieniu powierzchni przy użyciu materiałów ściernych o odpowiednio dobranej gradacji.

Uchwyty ściennie należy bezwzględnie oczyścić ze wszystkich nawarstwień jak opisano wyżej, w celu uczyszczenia zatartej dekoracji. Następnie pokryć warstwą wykończeniową jw.

3.4. POSADZKI

Historyczne płytki kamionkowe w obrębie głównej klatki schodowej delikatnie odkuć, w miarę możliwości odzyskując min. 30 % najlepiej zachowanych egzemplarzy celem wtórnego użycia. Demontażu dokonać usuwając wytypowaną, bezpowrotnie uszkodzoną płytkę, a następnie delikatnie, ręcznie podkuwając kolejne. W razie potrzeby naciąć spoiny przy użyciu szlifierki wielofunkcyjnej z tarczą precyzyjną. Na piętrach usunąć płytki do odległości ok. 2 m od schodów (zblizonej do spoczników). Usunąć także wtórną posadzkę z lastrico na spoczniku pomiędzy 2. i 3. piętrem oraz wszelkie miejscowe uzupełnienia. W obrębie bocznej klatki schodowej wytypować i usunąć płytki uszkodzone, spękanne i posiadające ubytki oraz wszelkie niefachowe uzupełnienia. Nowe płytki na głównej klatce schodowej układać bez fugowo, przy użyciu wysoko elastycznego kleju do płytek ceramicznych i kamionkowych np. *Kiesel ServoStar 2000 Plus Flex* lub podobny. Układając nowe płytki należy wiernie powtórzyć układ oryginału. Na piętrach, nowe płytki zaleca się oddzielić od historycznych prostą bordiurą. Historyczne płytki zdemontowane z posadzek głównej klatki schodowej w miarę możliwości wykorzystać w obrębie klatki bocznej stosując technologię jw.

4. UŻYTKOWANIE

4.1. SCHODY I ELEMENTY DREWNIANE

Deski zabezpieczone lakierem wymagają regularnej pielęgnacji, ponieważ wszelkie pozostałe zanieczyszczenia mogą powodować mechaniczne ścieranie powłoki zabezpieczającej. Kurz i nagromadzony piasek usuwać należy regularnie przy użyciu miotły lub odkurzacza z delikatną końcówką. Do mycia desek stosować delikatny płyn do mycia podłóg lakierowanych utrzymujący właściwości antypoślizgowe np. *LOBA Cleaner* lub podobny, rozprawać przy użyciu bawełnianej szmatki lub mopa z bawełnianym włosiem. Do codziennej pielęgnacji desek można stosować ścierkę lub mopa delikatnie zwilżonego czystą wodą. Nie należy dopuszczać do zalania elementów drewnianych ani nie pozostawiać na nich

mokrych plam. Pomimo zastosowania lakieru o zwiększonej wytrzymałości, pamiętać należy, iż schody z drewna naturalnego ulegają z czasem zużyciu. Drewno lakierowane najlepiej utrzymywać w temperaturze 20 – 23°C i wilgotności względnej wynoszącej ok. 50%. Mniejsza wilgotność sprzyja kurczeniu się drewna, zaś wyższa powoduje jego pęcznienie.

4.2. ELEMENTY METALOWE

Zabezpieczone elementy metalowe nie wymagają stosowania specjalistycznych środków czyszczących. Bariery i uchwyty ściennie czyścić z kurzu przy użyciu wilgotnej ścierki bawełnianej.

4.3. POSADZKI

Płytki z kamionki porcelanowej nie wymagają impregnacji. Do regularnego czyszczenia używać należy wyłącznie środków przeznaczonych do czyszczenia płytek kamionkowych np. *Hortega Micro Floor* lub podobny. Nie należy używać środków natłuszczających, nabłyszczających oraz zawierających woski. Tworzą one na powierzchni płytek warstwę sprzyjającą narastaniu się brudu oraz zmniejszającą właściwości antypoślizgowe. Nie należy używać środków czyszczących zawierających kwas fluorowodorowy, mogący reagować z wierzchnią warstwą płytek.

IV DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA STANU ZACHOWANIA

1. SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1. Główna klatka schodowa, początek 1. biegu schodów.

Fot. 2. Główna klatka schodowa, 1. bieg schodów.

Fot. 3. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy piwnicą a parterem.

Fot. 4. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy piwnicą a parterem. Stan posadzki.

Fot. 5. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy piwnicą a parterem. Detal posadzki.

Fot. 6. Główna klatka schodowa, widok w kierunku wejścia głównego.

Fot. 7. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy parterem a spocznikiem.

Fot. 8. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy parterem a 1. piętrem.

Fot. 9. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 1. piętrem.

Fot. 10. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 1. piętrem. Stan okładziny drewnianej.

Fot. 11. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem a spocznikiem poniżej.

Fot. 12. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem a spocznikiem powyżej. Detal stopnia.

Fot. 13. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem a spocznikiem powyżej. Głębokość stopnia.

Fot. 14. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem a spocznikiem powyżej. Detal stopnia.

Fot. 15. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy 1. a 2. piętrem

Fot. 16. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 2. piętrem a spocznikiem powyżej. Stan schodów.

Fot. 17. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 2. piętrem a spocznikiem powyżej. Stan okładziny schodów.

Fot. 18. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 2. piętrem a spocznikiem powyżej.

Fot. 19. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy 2. i 3. piętrem. Wtórna posadzka.

Fot. 20. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy 2. i 3. piętrem.

Fot. 21. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 3. piętrem. Detal poręczy.

Fot. 22. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 3. piętrem. Wtórne stopnie, flek.

Fot. 23. Główna klatka schodowa, biegi schodów pomiędzy 2. i 3. piętrem. Detal poręczy.

Fot. 24. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 3. piętrem a spocznikiem poniżej.

Fot. 25. Główna klatka schodowa, 3. piętro. Wtórna krata nad barierą.

Fot. 26. Główna klatka schodowa, mocowanie pochwytu.

Fot. 27. Główna klatka schodowa, mocowanie pochwytu po wstępnym oczyszczeniu.

Fot. 28. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy parterem a spocznikiem powyżej.
Detal poręczy i bariery.

Fot. 29. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy parterem a spocznikiem.

Fot. 30. Boczna klatka schodowa, spocznik pomiędzy parterem i 1. piętrem.

Fot. 31. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 1. piętrem.

Fot. 32. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem i spocznikiem powyżej.
Detal poręczy.

Fot. 33. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem i spocznikiem powyżej.

Fot. 34. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem i spocznikiem powyżej.
Stan stopni.

Fot. 35. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem i 2. piętrem. Stan stopni.

Fot. 36. Boczna klatka schodowa, spocznik pomiędzy 1. i 2. piętrem.

Fot. 37. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem i spocznikiem powyżej.
Przekrzywione mocowanie pochwytu.

Fot. 38. Boczna klatka schodowa, biegi schodów pomiędzy 2. i 3. piętrem.

Fot. 39. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 2. piętrem. Odmienna obróbka stopni.

Fot. 40. Boczna klatka schodowa, spocznik pomiędzy 2. i 3. piętrem.

Fot. 41. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 3. piętrem.

Fot. 42. Boczna klatka schodowa, spocznik pomiędzy spocznikiem i 3. piętrem. Wtórne stopnie.

Fot. 43. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 3. piętrem. Listwy cokołowe.

Fot. 44. Boczna klatka schodowa, biegi schodów pomiędzy 2. i 3. piętrem.

Fot. 45. Boczna klatka schodowa, 3. piętro. Wtórna krata nad barierą.

2. FOTOGRAFIE

Fot. 1. Główna klatka schodowa, początek 1. biegu schodów.

Fot. 2. Główna klatka schodowa, 1. bieg schodów.

Fot. 3. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy piwnicą a parterem.

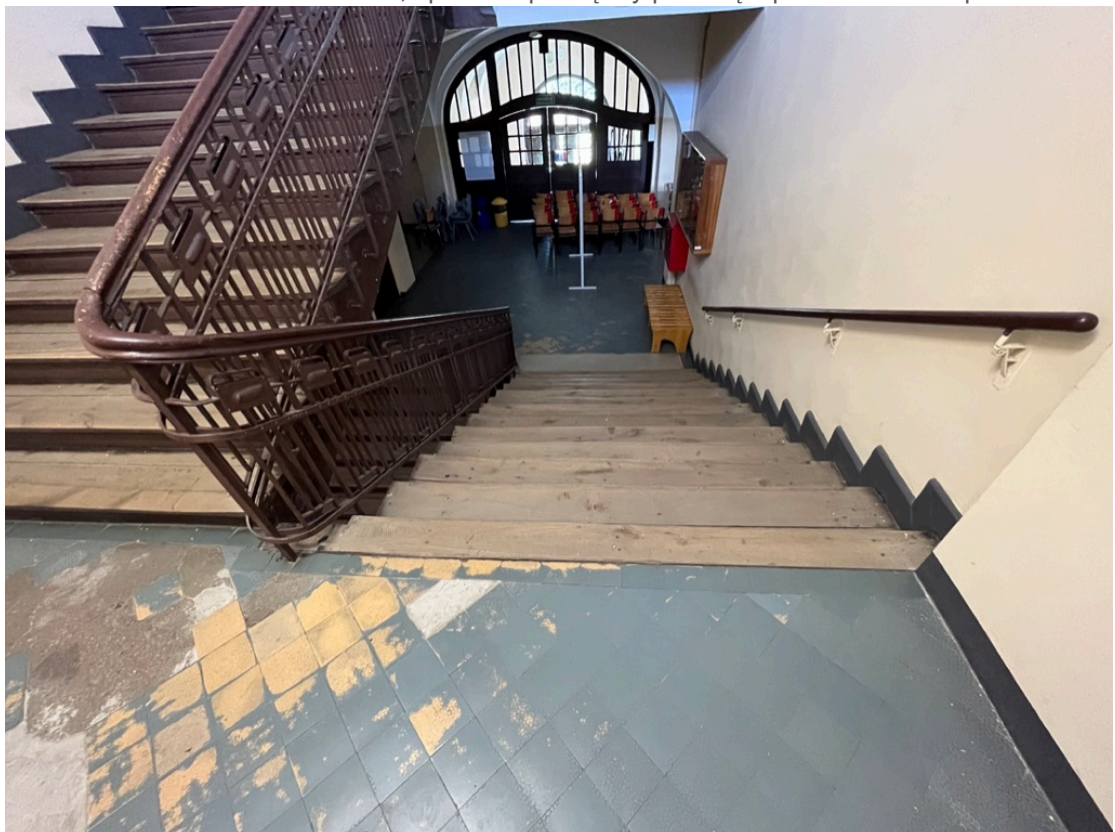

Fot. 4. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy piwnicą a parterem. Stan posadzki.

Fot. 5. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy piwnicą a parterem. Detal posadzki.

Fot. 6. Główna klatka schodowa, widok w kierunku wejścia głównego.

Fot. 7. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy parterem a spocznikiem.

Fot. 8. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy parterem a 1. piętrem.

Fot. 9. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 1. piętrem.

Fot. 10. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 1. piętrem. Stan okładziny drewnianej.

Fot. 11. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem a spocznikiem poniżej.

Fot. 12. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem a spocznikiem powyżej. Detal stopnia.

Fot. 13. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem a spocznikiem powyżej. Głębokość stopnia.

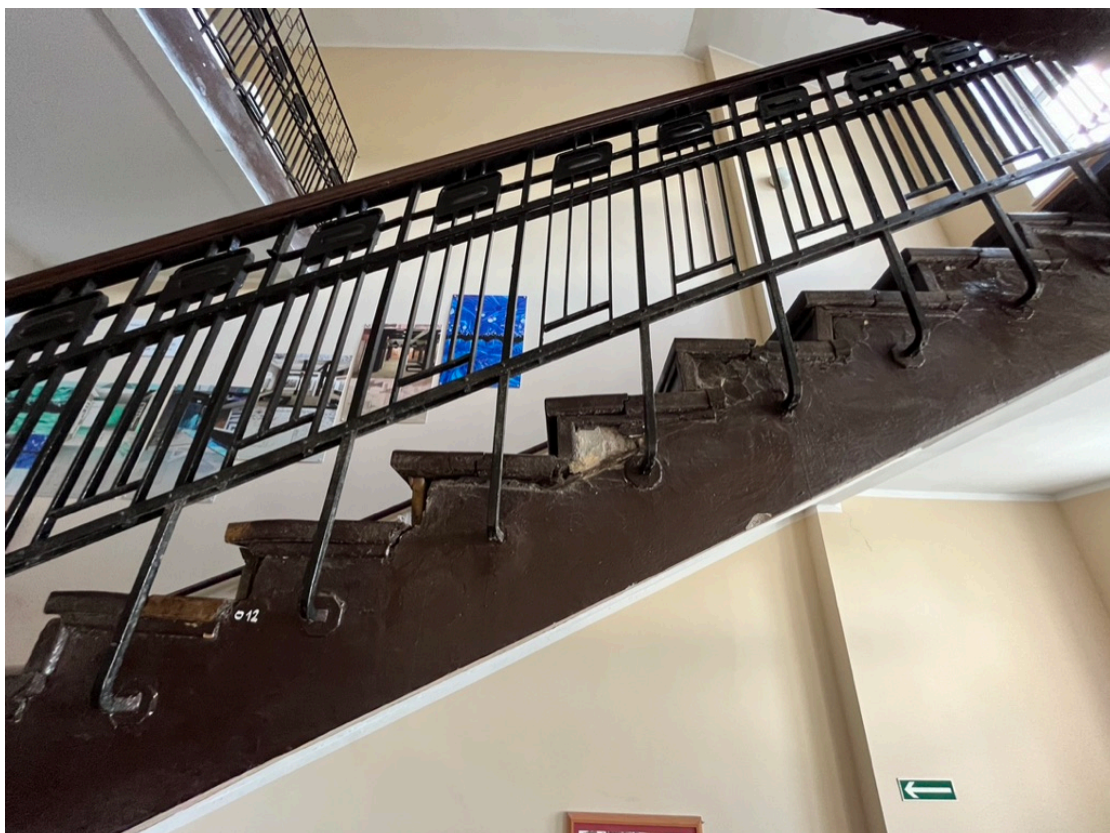

Fot. 14. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem a spocznikiem powyżej. Detal stopnia.

Fot. 15. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy 1. a 2. piętrem

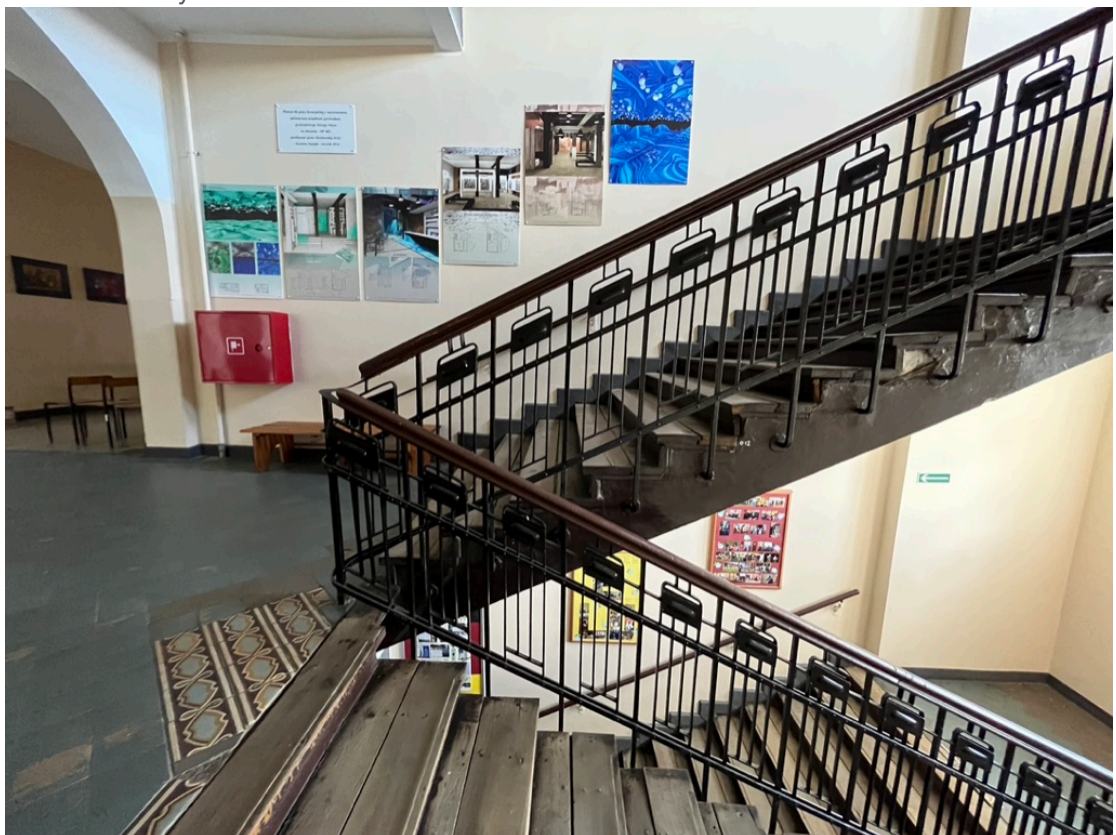

Fot. 16. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 2. piętrem a spocznikiem powyżej. Stan schodów.

Fot. 17. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 2. piętrem a spocznikiem powyżej. Stan okładziny schodów.

Fot. 18. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 2. piętrem a spocznikiem powyżej.

Fot. 19. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy 2. i 3. piętrem. Wtórna posadzka.

Fot. 20. Główna klatka schodowa, spocznik pomiędzy 2. i 3. piętrem.

Fot. 21. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 3. piętrem. Detal poręczy.

Fot. 22. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 3. piętrem. Wtórne stopnie, flek.

Fot. 23. Główna klatka schodowa, biegi schodów pomiędzy 2. i 3. piętrem. Detal poręczy.

Fot. 24. Główna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 3. piętrem a spocznikiem poniżej.

Fot. 25. Główna klatka schodowa, 3. piętro. Wtórna krata nad barierą.

Fot. 26. Główna klatka schodowa, mocowanie pochwyty.

Fot. 27. Główna klatka schodowa, mocowanie pochwyty po wstępnym oczyszczeniu.

Fot. 28. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy parterem a spocznikiem powyżej. Detal poręczy i bariery.

Fot. 29. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy parterem a spocznikiem.

Fot. 30. Boczna klatka schodowa, spocznik pomiędzy parterem i 1. piętrem.

Fot. 31. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 1. piętrem.

Fot. 32. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem i spocznikiem powyżej. Detal poręczy.

Fot. 33. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem i spocznikiem powyżej.

Fot. 34. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem i spocznikiem powyżej. Stan stopni.

Fot. 35. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem i 2. piętrem. Stan stopni.

Fot. 36. Boczna klatka schodowa, spocznik pomiędzy 1. i 2. piętrem.

Fot. 37. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy 1. piętrem i spocznikiem powyżej. Przekrzywione mocowanie pochwytu.

Fot. 38. Boczna klatka schodowa, biegi schodów pomiędzy 2. i 3. piętrem.

Fot. 39. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 2. piętrem. Odmienna obróbka stopni.

Fot. 40. Boczna klatka schodowa, spocznik pomiędzy 2. i 3. piętrem.

Fot. 41. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 3. piętrem.

Fot. 42. Boczna klatka schodowa, spocznik pomiędzy spocznikiem i 3. piętrem. Wtórne stopnie.

Fot. 43. Boczna klatka schodowa, bieg schodów pomiędzy spocznikiem a 3. piętrem. Listwy cokołowe.

Fot. 44. Boczna klatka schodowa, biegi schodów pomiędzy 2. i 3. piętrem.

Fot. 45. Boczna klatka schodowa, 3. piętro. Wtórna krata nad barierą.

V ANEKS - BADANIA KONSERWATORSKIE

1. CEL I METODYKA BADAŃ

Przeprowadzone badania miały na celu określenie pierwotnej kolorystyki elementów drewnianych i metalowych w obrębie klatek schodowych obecnego II Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Jana III Sobieskiego w Grudziądzu. Badania poprzedzone zostały oględzinami obiektu oraz analizą stanu zachowania. Z uprzednio wytypowanych miejsc pobrano próbki do wykonania przekrojów warstw malarskich w celu obserwacji i dokumentacji fotograficznej przekroju w powiększeniu. Próbki po zatopieniu w żywicy akrylowej wyszlifowano i obserwowano pod mikroskopem stereoskopowym. Ponadto, w uprzednio wytypowanych miejscach wykonano odkrywki, które następnie sfotografowano i opisano. Nie przeprowadzano pełnej stratygrafii wraz z rozróżnieniem późniejszych, wtórnych warstw, a skupiono się na powłokach barwnych ulokowanych bezpośrednio na podłożu.

2. SPIS I LOKALIZACJA PRÓBEK

1. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, listwa pod stopniem.
2. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, podstopnica.
3. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, policzek.
4. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, drewniany pochwyt.
5. Boczna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, drewniany pochwyt.
6. Boczna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, krawędź stopnia
7. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, krawędź stopnia

3. ANALIZA PRÓBEK

KARTA PRÓBK nr 1

Grudziądz, II Liceum im. Króla Jana III Sobieskiego, ul. Marcinkowskiego 10., próbka nr: G3

1

Lokalizacja: Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, listwa pod stopniem.

Fot. 1. Miejsce pobrania

Fot. 2. Fotografia próbki

Fot. 3. Powiększenie przekroju

Opis:

Kolorystyka:

0. Podłoże – drewno

Ciemna (nasycona)

1. Warstwa barwna

Jasnoszary

2. Warstwa barwna

Ciemnobrązowy

3. Warstwa barwna

Jasnoszary

4. Warstwa barwna

Ciemnobrązowy

KARTA PRÓBK NR 2

Grudziądz, II Liceum im. Króla Jana III Sobieskiego, ul. Marcinkowskiego 10., próbka nr: G4

2

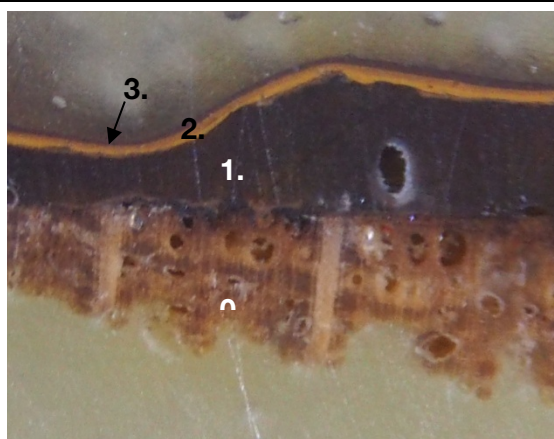
Lokalizacja: Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, podstopnica.

Fot. 1. Miejsce pobrania

Fot. 2. Fotografia próbki

Fot. 3. Powiększenie przekroju

Opis:

0. Podłoże – drewno

1. Warstwa barwna

2. Warstwa barwna

3. Warstwa barwna

Kolorystyka:

Ciepła (nasycona)

Ciemnobrązowy

Pomarańcz

Ciemnobrązowy

KARTA PRÓBK NR 3

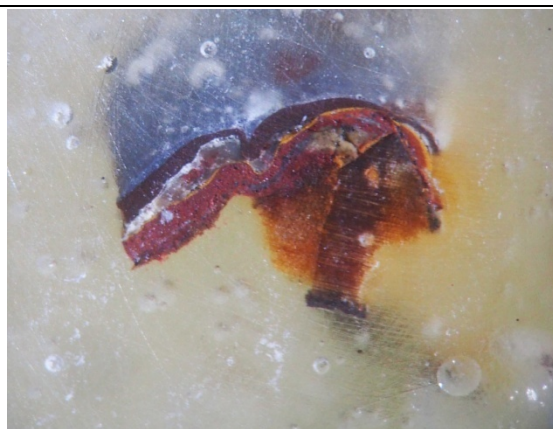
Grudziądz, II Liceum im. Króla Jana III Sobieskiego, ul. Marcinkowskiego 10., próbka nr: G6

3

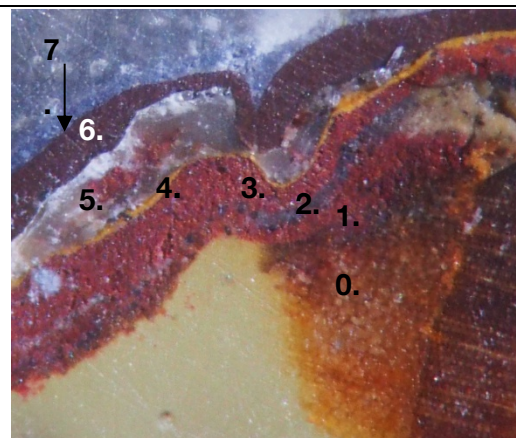
Lokalizacja: Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, policzek.

Fot. 1. Miejsce pobrania

Fot. 2. Fotografia próbki

Fot. 3. Powiększenie przekroju

Opis:

Kolorystyka:

0. Podłoże – drewno

Ciepła (nasycona)

1. Warstwa barwna

Ciemnoczerwony

2. Warstwa barwna

Szary

3. Warstwa barwna

Ciemnoczerwony

4. Warstwa barwna

Pomarańcz/żółcień

5. Warstwa zaprawy?

Szklista/ mineralna

6. Warstwa barwna

Ciemnobrązowy

7. Warstwa barwna

Błękit

KARTA PRÓBK NR 4

Grudziądz, II Liceum im. Króla Jana III Sobieskiego, ul. Marcinkowskiego 10., próbka nr: G5

4

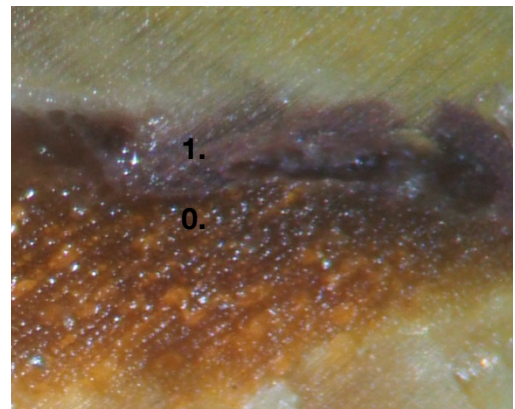
Lokalizacja: Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, drewniany pochwyt.

Fot. 1. Miejsce pobrania

Fot. 2. Fotografia próbki

Fot. 3. Powiększenie przekroju

Opis:

0. Podłoże – drewno

1. Warstwa barwna

Kolorystyka:

Naturalna

Ciemnobrązowy

KARTA PRÓBK nr 5

Grudziądz, II Liceum im. Króla Jana III Sobieskiego, ul. Marcinkowskiego 10., próbka nr:

5

Lokalizacja: Boczna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, drewniany pochwyt.

Fot. 1. Miejsce pobrania

Fot. 2. Fotografia próbki

Fot. 3. Powiększenie przekroju

Opis:

Kolorystyka:

0. Podłoże – drewno

Ciemna (nasycona)

1. Warstwa barwna

Czerwony

2. Warstwa barwna

Ciemnobrązowy

3. Warstwa barwna

Ciemnobrązowy

KARTA PRÓBK NR 6

Grudziądz, II Liceum im. Króla Jana III Sobieskiego, ul. Marcinkowskiego 10., próbka nr: G2

6

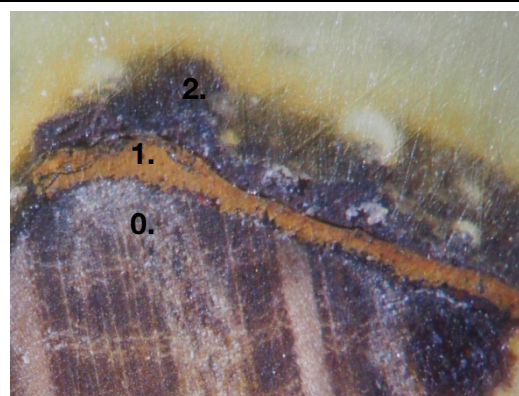
Lokalizacja: Boczna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, krawędź stopnia

Fot. 1. Miejsce pobrania

Fot. 2. Fotografia próbki

Fot. 3. Powiększenie przekroju

Opis:

Kolorystyka:

0. Podłoże – drewno

Ciemna, naturalna

1. Warstwa barwna

Pomarańcz

2. Warstwa barwna

Ciemnobrązowy

KARTA PRÓBK NR 7

Grudziądz, II Liceum im. Króla Jana III Sobieskiego, ul. Marcinkowskiego 10., odkrywka nr:

7

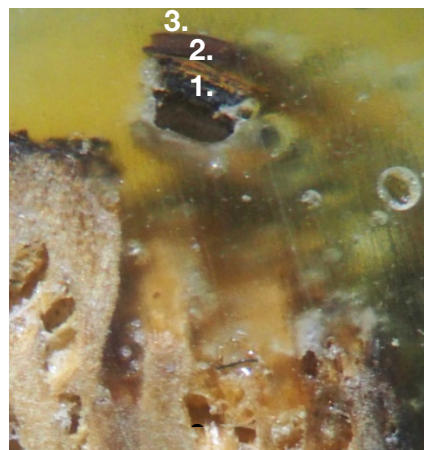
Lokalizacja: Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, krawędź stopnia

Fot. 1. Miejsce pobrania

Fot. 2. Fotografia próbki

Fot. 3. Powiększenie przekroju

Opis:

Kolorystyka:

0. Podłoże – drewno

Naturalna

1. Warstwa barwna

Ciemnoniebieski

2. Warstwa barwna

Ciemnożółty

3. Warstwa barwna

Ciemnobrązowy

4. SPIS I LOKALIZACJA ODKRYWEK

1. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, poręcz ścienna.
2. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, policzek schodów.
3. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, listwa pod stopniem.
4. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, boczna krawędź stopnia.
5. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, listwa pod stopniem.
6. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, krawędź podstopnicy.
7. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, fragment balustrady.
8. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, drewniany pochwyt.
9. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, plakietka balustrady.
10. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, mocowanie poręczy ściennej.
11. Główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, podstopnica.

5. ANALIZA ODKRYWEK

KARTA ODKRYWKI NR 1

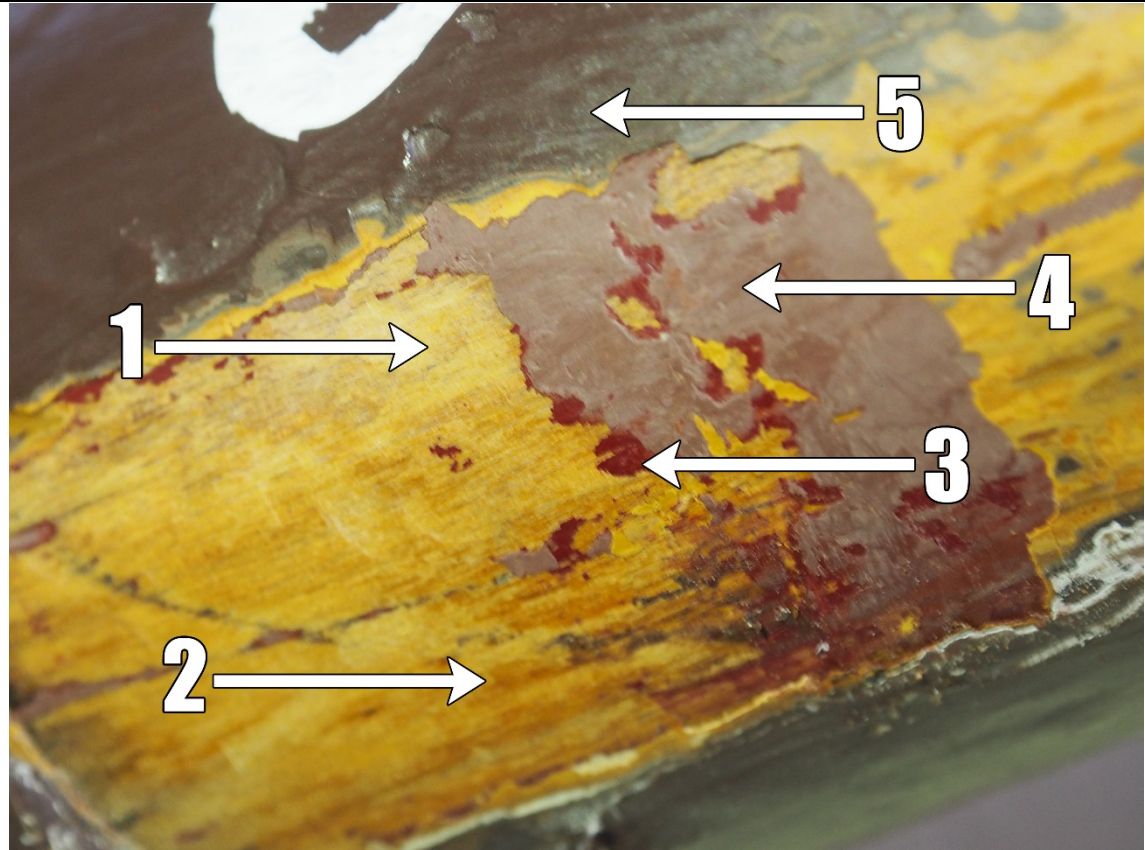
Grudziądz, ul. Marcinkowskiego 10, II Liceum Ogólnokształcące

Lokalizacja: główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem,
poręcz ścienna

1

Fot. 1. Lokalizacja odkrywki

Fot. 2. Przybliżenie powierzchni odkrywki

Opis:	Kolorystyka
1. Drewno	Jasno-żółta (naturalne drewno)
2. Olej/wosk	Brązowa
3. Farba olejna	Ciemno-czerwona
4. Farba olejna	Brązowa
5. Farba olejna	Ciemno-brązowa

KARTA ODKRYWKI NR 2

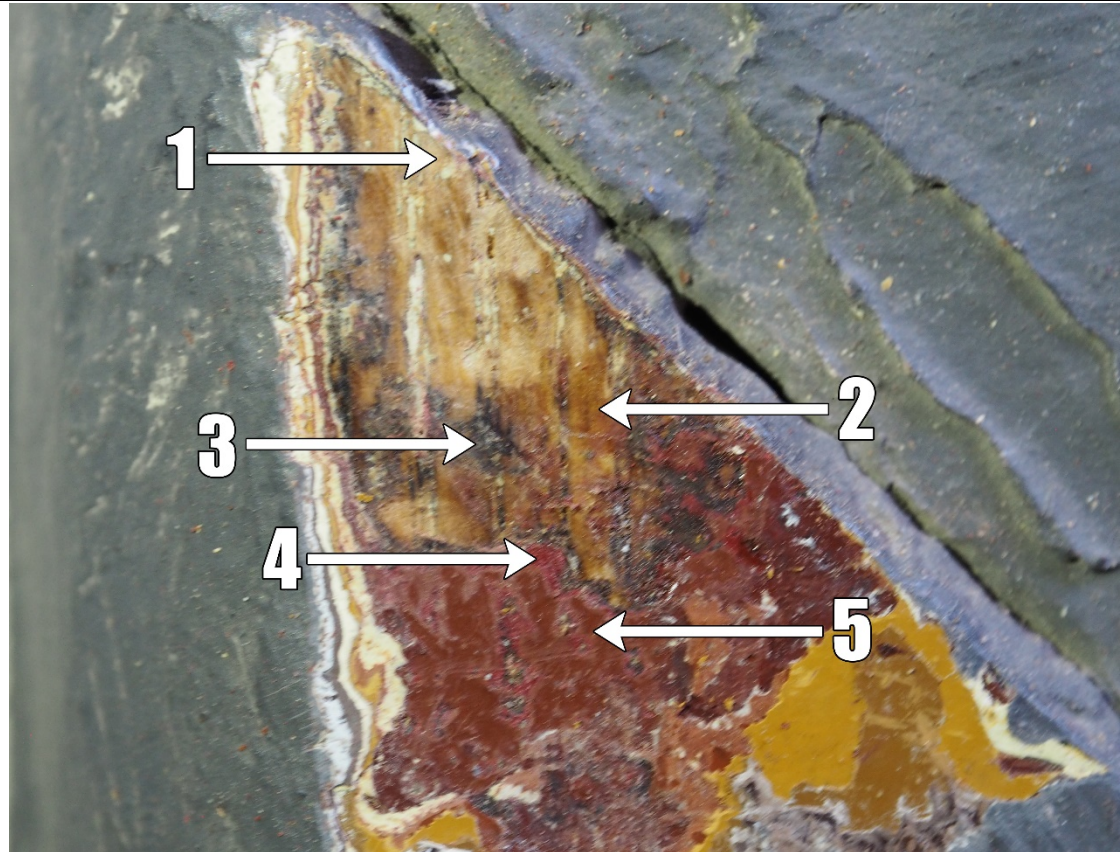
Grudziądz, ul. Marcinkowskiego 10, II Liceum Ogólnokształcące

Lokalizacja: główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem,
policzek schodów

2

Fot. 1. Lokalizacja odkrywki

Fot. 2. Przybliżenie powierzchni odkrywki

Opis:	Kolorystyka:
1. Drewno	Jasno-żółta (naturalne drewno)
2. Olej/wosk	Brązowa
3. Warstwa barwna/ brud	Czarny
4. Powłoka barwna	Ciemno-czerwona
5. Farba olejna	Brąz
Uwagi: Powyżej liczne wtórne warstwy nieuwzględnione w stratygrafii.	

KARTA ODKRYWKI NR 3

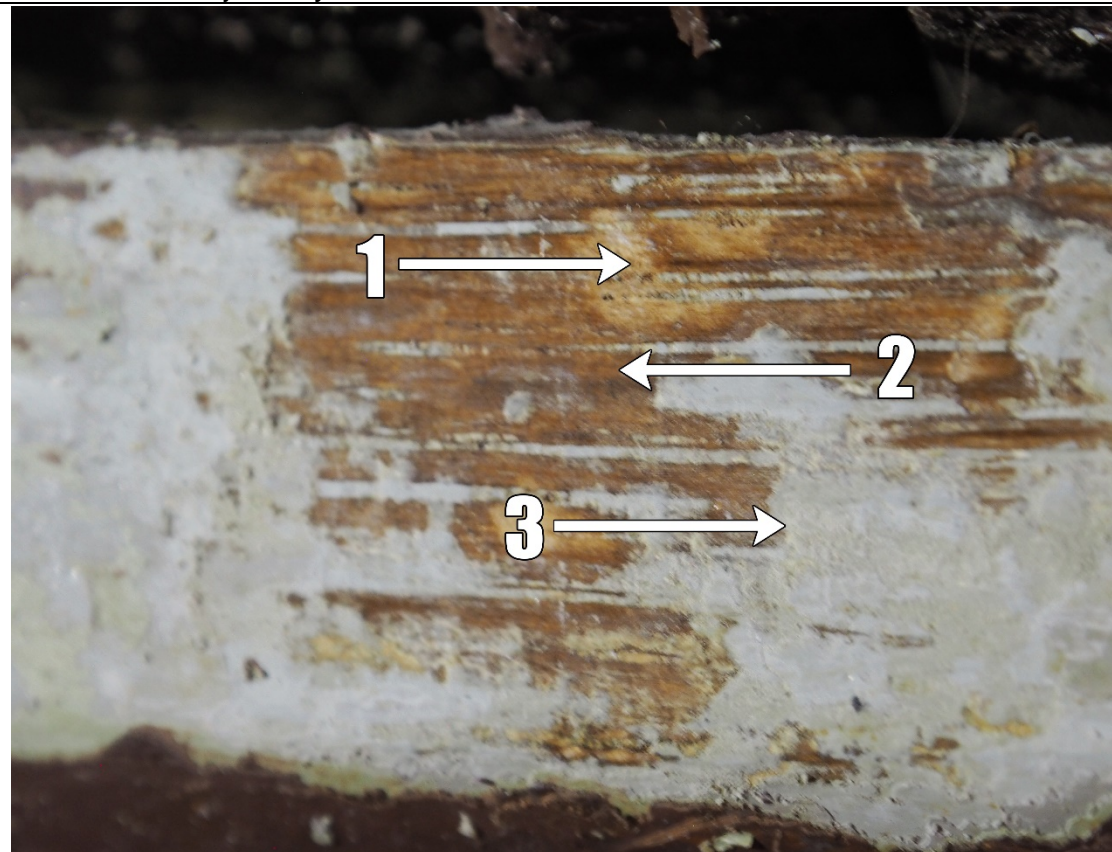
Grudziądz, ul. Marcinkowskiego 10, II Liceum Ogólnokształcące

Lokalizacja: główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem,
listwa pod stopniem

3

Fot. 1. Lokalizacja odkrywki

Fot. 2. Przybliżenie powierzchni odkrywki

Opis:	Kolorystyka:
1. Drewno	Jasno-żółta (naturalne drewno)
2. Olej/wosk	Brązowa
3. Powłoka barwna	Biała

Uwagi: Powyżej wtórne warstwy nieuwzględnione w stratygrafii.

KARTA ODKRYWKI NR 4

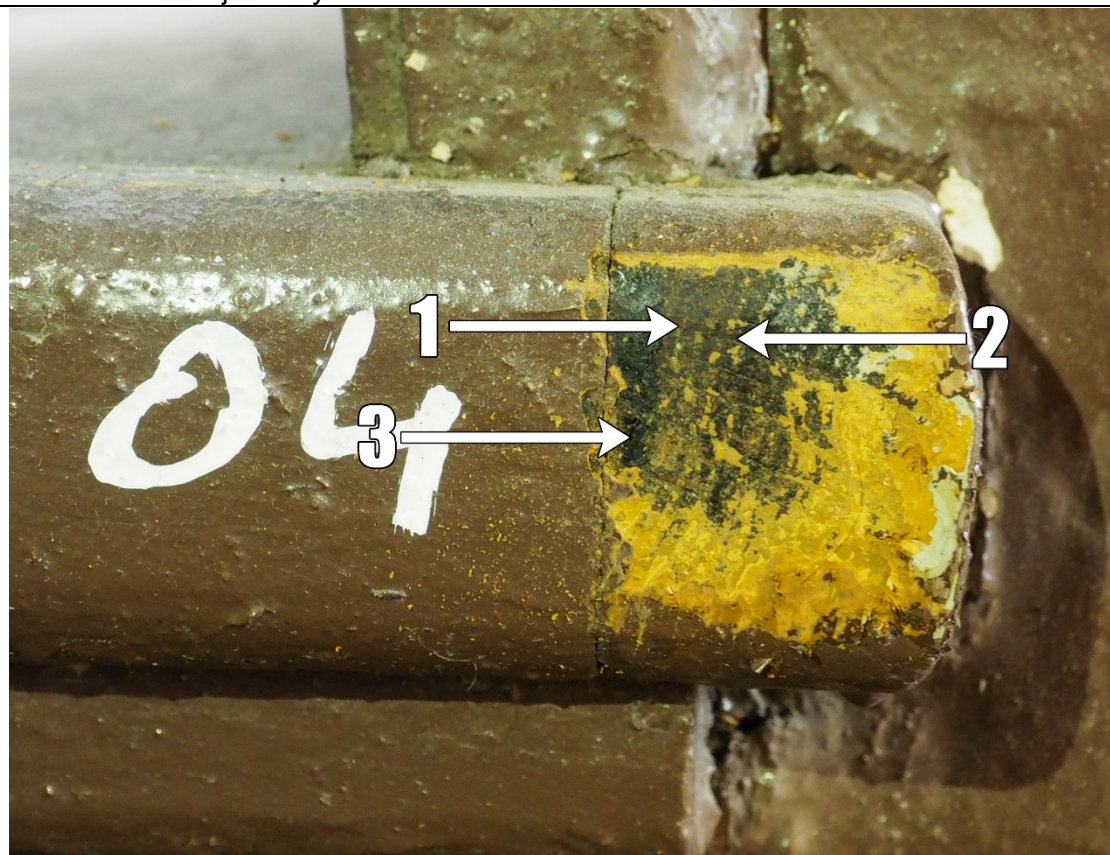
Grudziądz, ul. Marcinkowskiego 10, II Liceum Ogólnokształcące

Lokalizacja: główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem,
boczna krawędź stopnia

4

Fot. 1. Lokalizacja odkrywki

Fot. 2. Przybliżenie powierzchni odkrywki

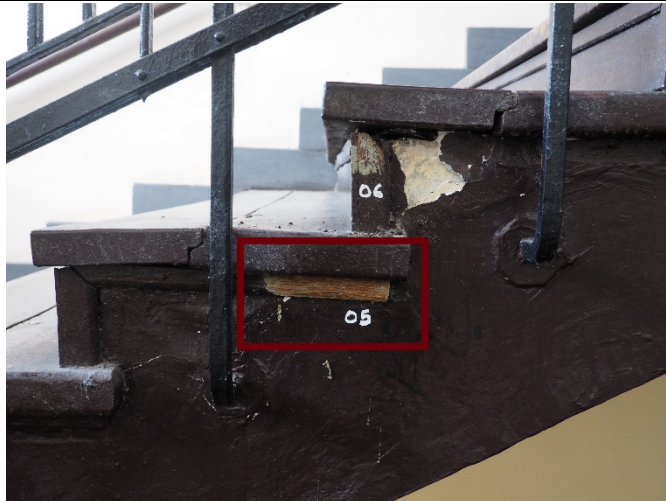
Opis:	Kolorystyka:
1. Drewno	Jasno-żółta (naturalne drewno)
2. Olej/wosk	Brązowa
3. Warstwa barwna/ brud	Czarny
Uwagi: Powyżej wtórne warstwy nieuwzględnione w stratygrafii.	

KARTA ODKRYWKI NR 5

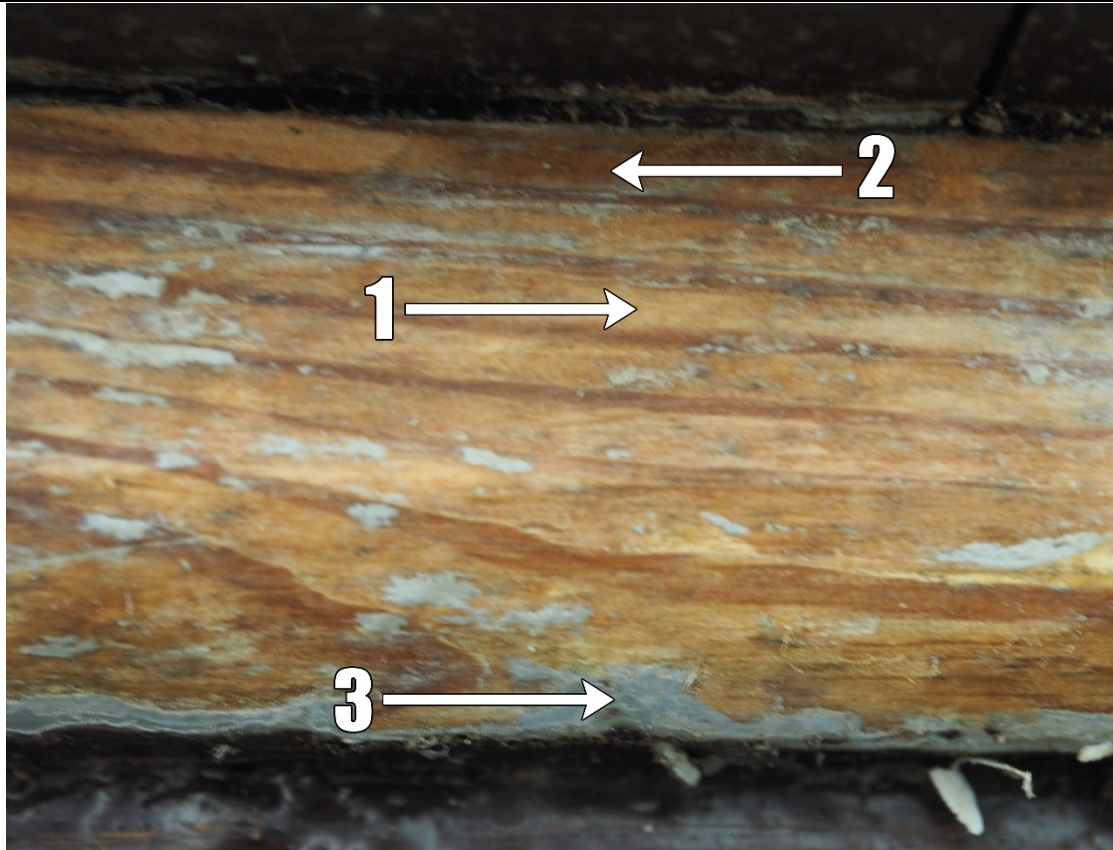
Grudziądz, ul. Marcinkowskiego 10, II Liceum Ogólnokształcące

Lokalizacja: główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem,
listwa pod stopniem

5

Fot. 1. Lokalizacja odkrywki

Fot. 2. Przybliżenie powierzchni odkrywki

Opis:	Kolorystyka:
1. Drewno	Jasno-żółta (naturalne drewno)
2. Olej/wosk	Brązowa
3. Powłoka barwna	Jasno-szara
Uwagi: Powyżej wtórne warstwy nieuwzględnione w stratygrafii.	

KARTA ODKRYWKI NR 6

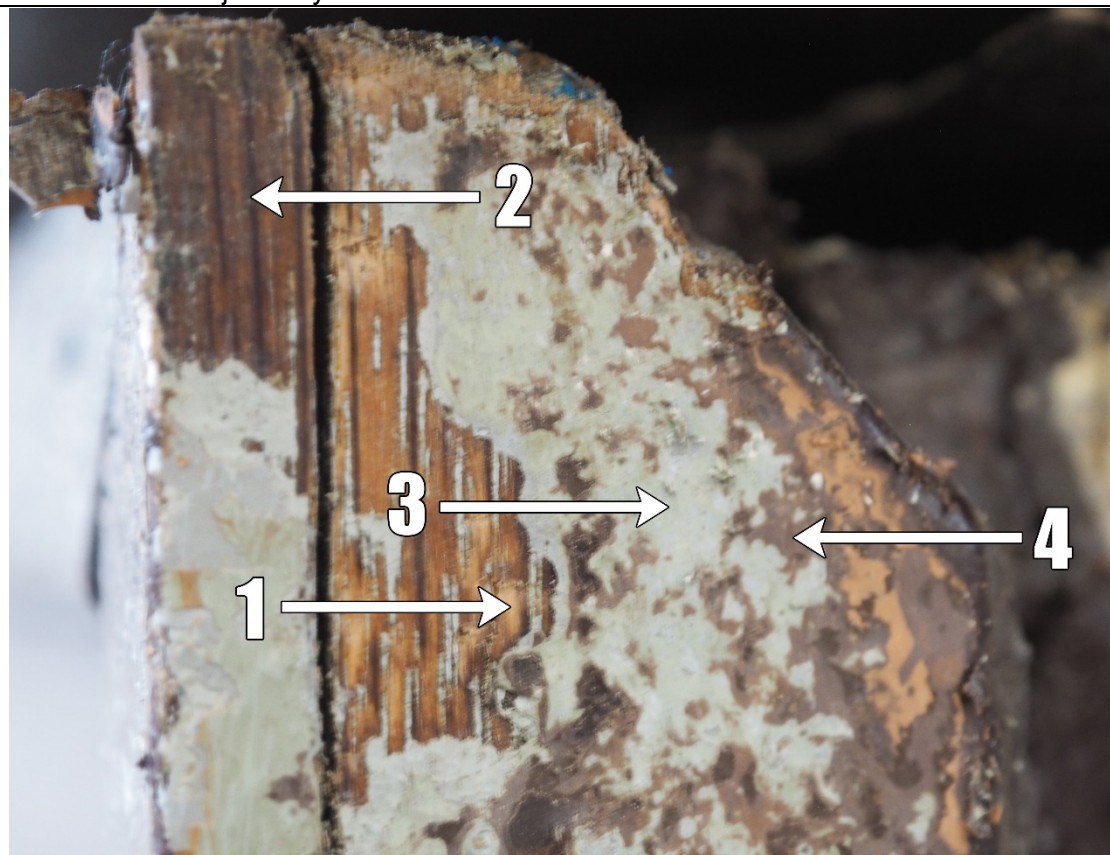
Grudziądz, ul. Marcinkowskiego 10, II Liceum Ogólnokształcące

Lokalizacja: główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem,
krawędź podstopnicy

6

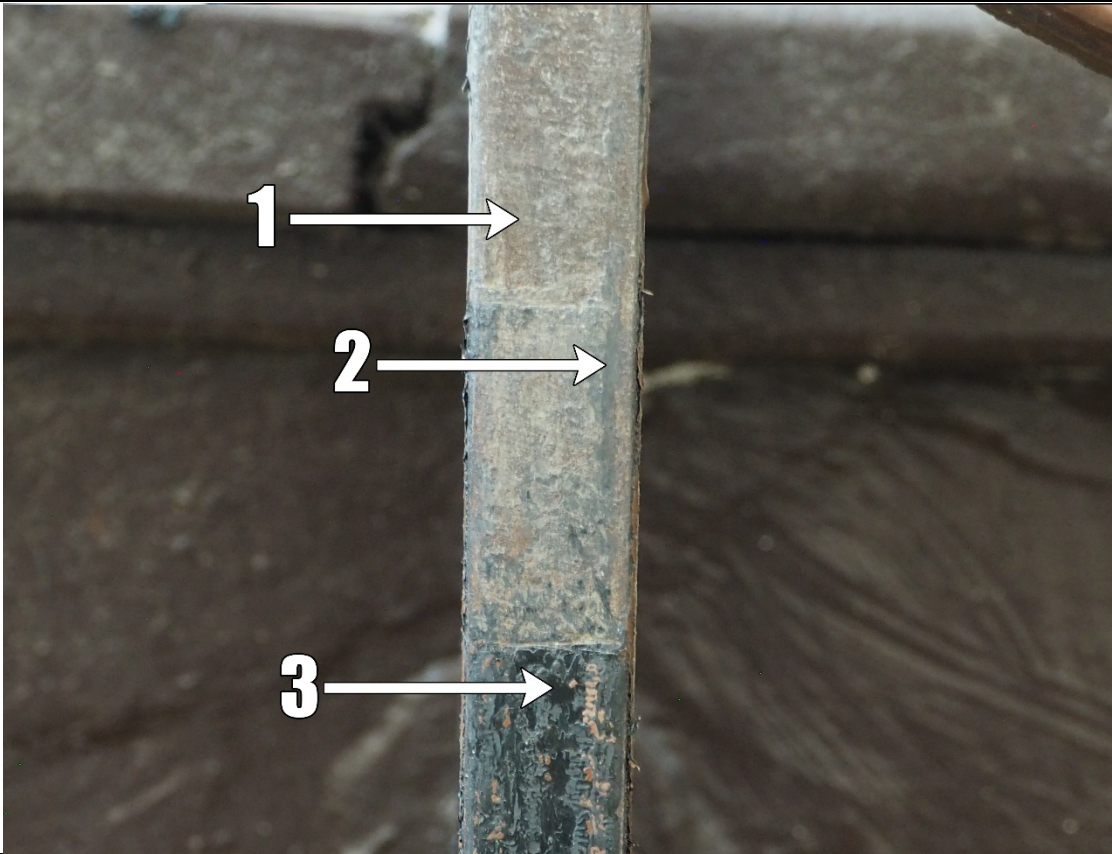

Fot. 1. Lokalizacja odkrywki

Fot. 2. Przybliżenie powierzchni odkrywki

Opis:	Kolorystyka:
1. Drewno	Jasno-żółta (naturalne drewno)
2. Olej/wosk	Brązowa
3. Farba olejna	Zielono-szara
4. Farba olejna	Brązowa
Uwagi: Powyżej wtórne warstwy nieuwzględnione w stratygrafii.	

KARTA ODKRYWKI NR 7	
Grudziądz, ul. Marcinkowskiego 10, II Liceum Ogólnokształcące	7
Lokalizacja: główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, fragment balustrady	
	
Fot. 1. Lokalizacja odkrywki	
	
Fot. 2. Przybliżenie powierzchni odkrywki	
Opis:	Kolorystyka:
1. Powierzchnia metalu	Rdzawa (produkty korozji)
2. Warstwa podkładowa	Szaro-srebrna
3. Farba olejna	Czarna

KARTA ODKRYWKI NR 8

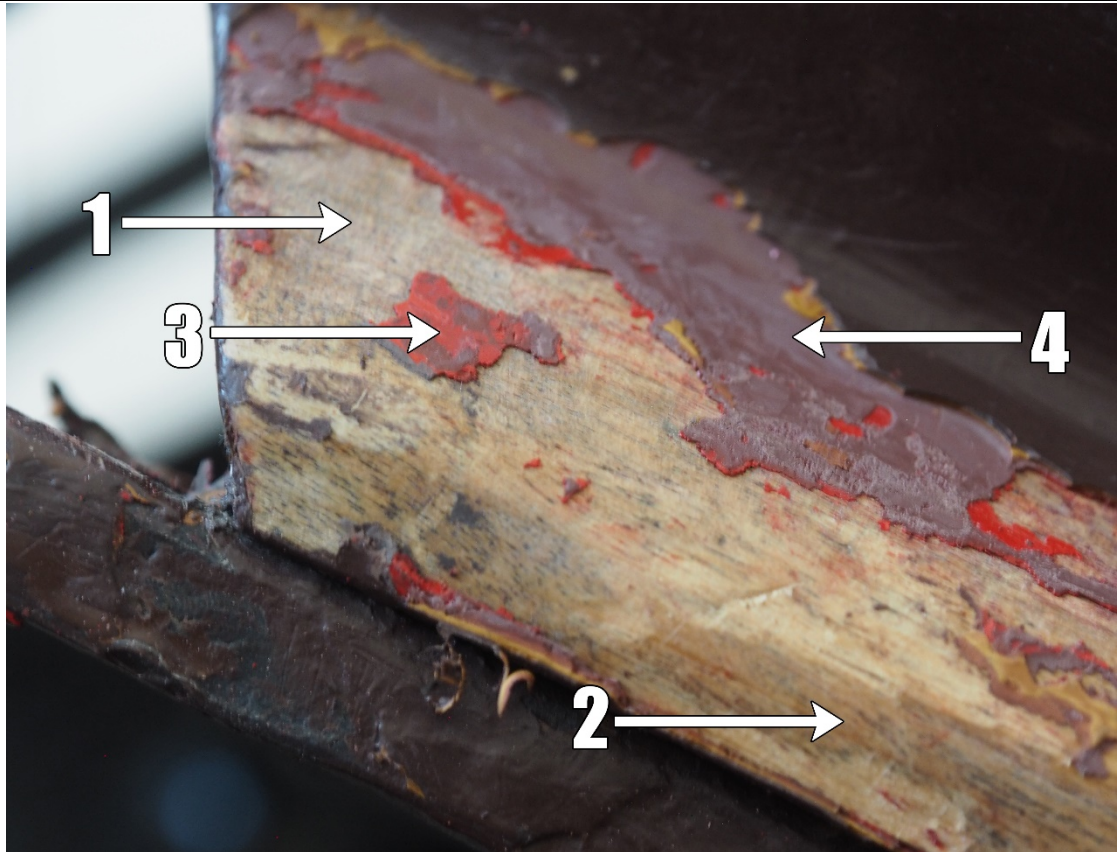
Grudziądz, ul. Marcinkowskiego 10, II Liceum Ogólnokształcące

Lokalizacja: główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem,
drewniany pochwył

8

Fot. 1. Lokalizacja odkrywki

Fot. 2. Przybliżenie powierzchni odkrywki

Opis:	Kolorystyka:
1. Drewno	Jasna (naturalne drewno)
2. Olej/wosk	Brązowa
3. Farba olejna	Ciemno-czerwona
4. Farba olejna	Brązowa

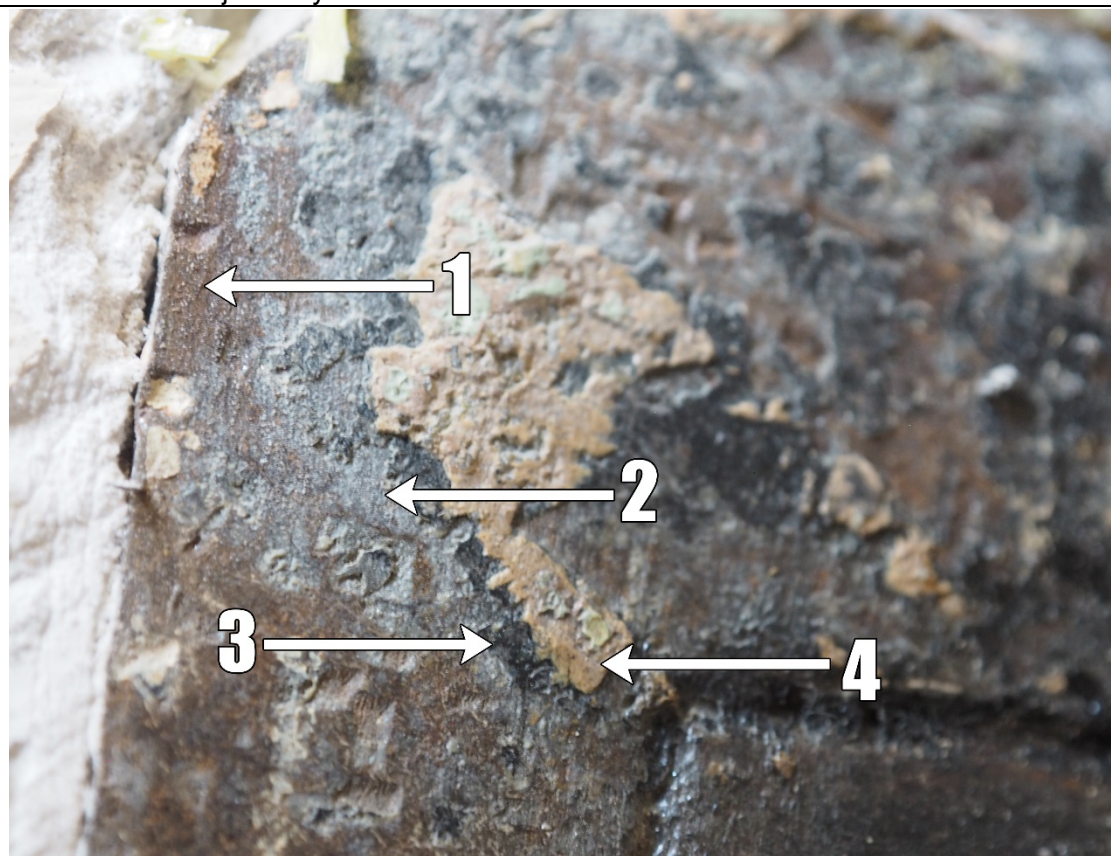
Uwagi: Powyżej wtórne warstwy nieuwzględnione w stratygrafii.

KARTA ODKRYWKI NR 9	
Grudziądz, ul. Marcinkowskiego 10, II Liceum Ogólnokształcące	9
Lokalizacja: główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, plakieta balustrady	
	
Fot. 1. Lokalizacja odkrywki	
	
Fot. 2. Przybliżenie powierzchni odkrywki	
Opis:	Kolorystyka:
1. Powierzchnia metalu	Rdzawa (produkty korozji)
2. Warstwa podkładowa	Szaro-srebrna
3. Farba olejna	Czarna
Uwagi: Powyżej wtórne warstwy nieuwzględnione w stratygrafii.	

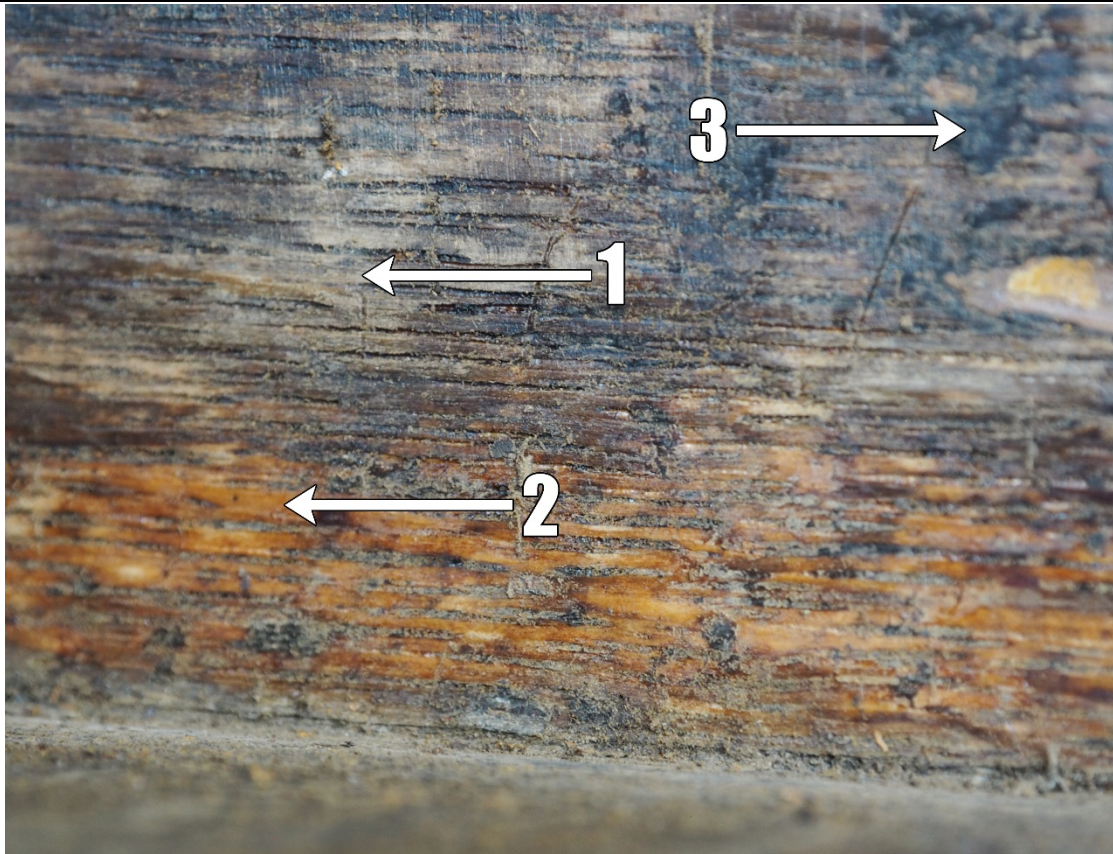
KARTA ODKRYWKI NR 10		
Grudziądz, ul. Marcinkowskiego 10, II Liceum Ogólnokształcące		10
Lokalizacja: główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, mocowanie poręczy ściennej		
		

Fot. 1. Lokalizacja odkrywki

Fot. 2. Przybliżenie powierzchni odkrywki

Opis:	Kolorystyka:
1. Powierzchnia metalu	Rdzawa (produkty korozji)
2. Warstwa podkładowa	Szaro-srebrna
3. Farba olejna	Czarna
4. Farba olejna	Ciemno-beżowa
Uwagi: Powyżej wtórne warstwy nieuwzględnione w stratygrafii.	

KARTA ODKRYWKI NR 11	
Grudziądz, ul. Marcinkowskiego 10, II Liceum Ogólnokształcące	11
Lokalizacja: główna klatka schodowa, schody pomiędzy 1 a 2 piętrem, podstopnica	
	
Fot. 1. Lokalizacja odkrywki	
	
Fot. 2. Przybliżenie powierzchni odkrywki	
Opis:	Kolorystyka:
1. Drewno	Jasna (naturalne drewno)
2. Olej/wosk	Brązowa
3. Powłoka barwna/ brud	Czarna
Uwagi: Powyżej wtórne warstwy nieuwzględnione w stratygrafii.	

6. WNIOSKI

Elementy okładziny drewnianej były pierwotnie zabezpieczane w sposób tradycyjny, olejami lub woskami, które nasyciły materiał i nadały mu ciepłą, jasno-brązową barwę. Wykończenie to było dobrze widoczne na większości wykonanych odkrywek, natomiast naszlify próbek nie pozwoliły na jednoznaczne określenie charakteru warstwy. W kolejnych latach elementy malowane były kilkakrotnie farbami o spoiwie olejnym. W okresie budowy szkoły, dębowe schody stanowiły reprezentacyjny element wnętrza, dlatego najczęściej decydowano się na ich eksponowanie.

Elementy metalowe pokryte były warstwą metalicznej powłoki, najprawdopodobniej stanowiącej zabezpieczenie antykorozyjne (farba cynkowa). Kolejną chronologicznie warstwę stanowiła farba o barwie czarnej, którą najprawdopodobniej identyfikować należy z pierwotnym wykończeniem elementów metalowych.